

EL LLENGUATGE JURÍDIC AL CINEMA DOBLAT AL CATALÀ

Casos pràctics de pel·lícules nord-americanes

Thais Buforn i Galan

4art curs

Tutor: Marcos Cànovas

Grau en Traducció i Interpretació

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic

13 de maig de 2016

Contingut

1	Introducció	4
2	El traductor davant de dos sistemes i llenguatges jurídics diferents: el nord-americà i el català	7
2.1	El llenguatge jurídic nord-americà	7
2.2	El llenguatge jurídic a Catalunya	9
3	La traducció audiovisual. El doblatge al català.....	10
3.1	El procés del doblatge al català.....	10
3.2	Com traduir, per al doblatge al català, el llenguatge jurídic nord-americà. Un cas concret.	12
4	L'anàlisi d'una traducció a través de les tècniques de traducció emprades	14
5	Anàlisi de la traducció de la terminologia jurídica de les tres pel·lícules estudiades. 17	
5.1	Anàlisi de Fals culpable	17
5.2	Anàlisi de Michael Clayton	26
5.3	Anàlisi de Més enllà del dubte	33
5.4	Quadre resum-comparatiu de les tècniques de traducció emprades a les tres pel·lícules analitzades	46
6	Conclusions	49
7	Bibliografia.....	51
8	Annexes.....	54
8.1	Fitxa de la pel·lícula Fals culpable.....	54
8.2	Fitxa de la pel·lícula Michael Clayton	63

8.3 Fitxa de la pel·lícula Més enllà del dubte 70

8.4 Annex: classificació de les tècniques de traducció segons el mètode de traducció85

1 Introducció

Un mot que podria definir a la perfecció un traductor audiovisual és «home (o dona) orquestra». És a dir, algú que ha de saber, o saber com traduir, de tot, i ràpid. En el cas del material audiovisual de temàtica o amb conceptes jurídics, i atès que és molt probable que el traductor no estigui especialitzat en aquest camp (i encara menys probable que sigui llicenciat en Dret), l'ideal seria que aquest tingués un mínim de coneixements sobre llenguatge jurídic, i eines per decidir-ne la traducció en un text tan peculiar com és el guió audiovisual. No oblidem que el traductor no només és un intermediari lingüístic, sinó que també fa d'enllaç entre dues cultures. I, en el cas de la traducció audiovisual, el repte és màxim: la imatge no pot contradir la paraula doblada i, per tant, s'han de triar amb molta cura el mètode i les tècniques de traducció.

Finalitat d'aquest estudi

Aquest estudi pretén posar en relleu com s'han resolt, en el doblatge al català d'un grup reduït de pel·lícules nord-americanes, les traduccions de la terminologia i les expressions de l'àmbit jurídic que hi apareixen, partint de la premissa que els sistemes jurídics de les dues llengües (anglès nord-americà i català) i, per tant, el seu lèxic específic, presenten diferències molt importants. Es posa un èmfasi especial en com s'han salvat les diferències i llacunes conceptuals a través de diverses tècniques de traducció (des de la traducció directa a l'adaptació), i també es comenten alguns errors detectats en les traduccions de les tres pel·lícules estudiades. El fet que les tres pel·lícules escollides les traduïssin traductors diferents i en anys diferents pot donar una idea de com es resolen, en traducció per al doblatge al català, certs reptes comuns.

Cal destacar que no s'ha volgut analitzar la traducció íntegra de cadascun dels guions, sinó només dels passatges on hi apareixen expressions i terminologia jurídica. Els mètodes i tècniques de traducció identificats, doncs, corresponen a aquests fragments, i seria molt agosarat extrapolar les conclusions de l'estudi a la traducció completa.

Aquest treball no pretén ser exhaustiu ni quantitatiu, sinó qualitatiu. No és ben bé un estudi de dret comparat nord-americà/espanyol (català), ni de traducció jurídica, ni de traducció audiovisual, ni d'anàlisi cinematogràfica. Però, alhora, pretén ser una trobada entre aquests camps, a través d'un recull d'exemples de com els traductors audiovisuals (i, de manera col·lateral, els ajustadors, els lingüistes i els directors de doblatge) han de batallar amb el trasllat de termes i conceptes de dos sistemes jurídics

molt diferents: el nord-americà i el català¹. Per això, s'ha analitzat una selecció de tres pel·lícules d'origen nord-americà, en versió original i en versió doblada al català, que contenen una bona dosi de terminologia jurídica. S'ha preferit no anomenar-les «pel·lícules jurídiques», ja que, com diu Benjamín Rivaya:

En cualquier caso el cine jurídico no se identificaría con el cine de juicios, que sólo sería una parte de aquél. Como dice Guy Osborn, «considerar que sólo son películas jurídicas los dramas judiciales indica una muy estrecha comprensión de lo que es el Derecho». (...) Evidentemente, el Derecho vive en la actividad judicial, pero también al margen de ella. Ni tampoco el cine jurídico se podría reducir al de trama criminal, por más que el delito reenvíe siempre a alguna norma jurídica y, por tanto, en estas películas necesariamente aparezca de una forma u otra el Derecho. (Rivaya, 2009: 226)

Metodologia i estructura

En aquest treball s'ha emprat una metodologia empírica a partir d'una mostra de tres pel·lícules nord-americanes doblades al català. Es busca, doncs, la generalització a partir de casos particulars (el que s'anomena “mètode inductiu”).

Independentment del gènere, no ha estat fàcil trobar pel·lícules doblades al català: sovint, els DVD comercialitzats no inclouen la pista en aquesta llengua, perquè Televisió de Catalunya la va fer doblar després que es comercialitzés la pel·lícula en aquest format.

Les pel·lícules que s'han analitzat han estat quatre grans produccions nord-americanes de diverses èpoques:

- *Fals culpable* (1956, dir. Alfred Hitchcock)
- *Michael Clayton* (2007, dir. Tony Gilroy)
- *Més enllà del dubte* (2009, dir. Peter Hyams)

1 Tot i que el sistema jurídic català no existeix com a tal, ja que a Catalunya s'aplica el sistema jurídic espanyol, és cert que el llenguatge jurídic català té unes característiques ben diferenciades respecte del llenguatge jurídic espanyol. Per a més informació, vegeu: Ainaud, Jordi; Espunya, Anna; Pujol, Dídac. (2003). *Manual de traducció anglès-català*. Vic: Eumo Editorial, p. 124-130.

D'aquestes pel·lícules s'han obtingut els guions de la versió original per facilitar la localització de terminologia jurídica², tot i que s'han corregit petites diferències amb la versió final³ a través del visionat en versió original.

La metodologia de recollida de mostres (el “buidatge”) s'ha dut a terme en dues fases. La primera ha estat el visionat de cada pel·lícula en versió doblada al català amb el guió original al costat, per apuntar els codis de temps on apareixen els fragments a analitzar. La segona ha estat el buidatge en sí: en una taula de Word s'ha apuntat el número de fragment, el codi de temps, els personatges que hi intervenen, el fragment en la versió original i el fragment traduït al català (directament de transcripció des de la versió doblada).

Un cop fet el buidatge, s'ha procedit a la identificació i a l'anàlisi de les estratègies de traducció de cada versió traduïda respecte al seu l'original. Al final de cada anàlisi s'ha inclòs un breu glossari d'equivalències lèxiques. Finalment, s'ha inclòs un quadre-resum del nombre de tècniques identificades als fragments analitzats a cada pel·lícula. Tot i que és un treball qualitatiu, i no quantitatiu, aquest recompte serveix com a reforç numèric de la reflexió, a les conclusions, sobre els mètodes de traducció emprats.

Agraïments

Vull donar les gràcies al meu tutor, Marcos Cànovas; a Jennifer Vizcaíno, advocada que va cursar part dels seus estudis als EUA; a Joan Mateu Besançon, traductor i ajustador homologat per Televisió de Catalunya; a Jordi Quilez, lingüista; i a Quim Roca, director de doblatge.

2 La base de dades de guions cinematogràfics per excel·lència és <http://www.imsdb.com/>

3 Sovint, els guions disponibles i la versió filmada definitiva difereixen significativament, ja sigui perquè s'han afegit o eliminat escenes a la pel·lícula, o perquè els actors (per decisió pròpia o del director) han canviat el text de les seves rèpliques.

2 El traductor davant de dos sistemes i llenguatges jurídics diferents: el nord-americà i el català

Com s'ha comentat abans, el traductor audiovisual que rep un encàrrec de traduir al català una pel·lícula nord-americana amb temàtica i terminologia jurídica ha de tenir un cert coneixement del sistema jurídic dels EUA o, si més no, eines per poder reconèixer i salvar les diferències conceptuals (degudes a les diferències en els ordenaments jurídics dels països implicats) que es reflecteixen en el lèxic. Com diu Ainaud et al. (2003: 127), «A conseqüència d'aquestes diferències culturals, cada sistema jurídic inclou institucions, figures i conceptes que, o bé no existeixen, o bé no es corresponen exactament amb les de l'altre».

A diferència de Catalunya, als EUA el sistema jurídic deriva en gran mesura del *common law* i *l'equity* anglès, tot i que, actualment, la llei suprema és la Constitució de 1789, amb les seves 26 esmenes. D'ella parteix el principi de doble sistema de sobirania compartida, la federal i la dels estats, que es reparteixen les competències entre la judicatura federal (U.S Courts) i cinquanta judicatures estatals (State Courts). A més, el Dret jurisprudencial (*case law*) és una font tant o més important que les originals, especialment les decisions preses pel Tribunal Suprem. La figura del jurat, a més, té molt més pes als EUA que no pas a Catalunya, on el jutge no actua com a àrbitre durant els judicis (a diferència del que passa als EUA).

Tot i que podríem parlar molt sobre el sistema jurídic nord-americà, l'objecte d'aquest treball no és pas estudiar-lo a fons, i per tant no ens estendrem més en aquest tema. Tot seguit, doncs, passarem a veure les principals característiques del llenguatge jurídic nord-americà en contraposició amb el català.

2.1 El llenguatge jurídic nord-americà

Segons Alcaraz Varó (2001/2013: 89), l'anglès jurídic nord-americà «es una variante del anglès jurídic de Anglaterra, lengua con la que se expresan conceptos jurídicos muy originales, como *equity*, *estoppel*, *jury*, *trust*, etc., que han influido en otros ordenamientos jurídicos nacionales y (...) internacionales». Tot i les similituds amb el sistema jurídic anglès, els EUA tenen una Constitució escrita que, segons Alcaraz Varó, «actúa como eje ordenador de la identidad norteamericana», i apareix sovint, de manera directa o indirecta, al llenguatge nord-americà, jurídic o general.

El vocabulari de l'anglès jurídic

Alcaraz Varó (1994: 75) considera que, com passa a la majoria d'especialitats i professions, hi ha tres tipus de termes jurídics: els exclusivament jurídics (el vocabulari especialitzat); les paraules del llenguatge quotidià que tenen accepcions típicament jurídiques (el vocabulari semi especialitzat); i les paraules del llenguatge jurídic que han passat al llenguatge quotidià (el vocabulari general). Aclareix que aquesta divisió és simplement didàctica, ja que els límits entre els tres grups no són sempre clars.

Alcaraz Varó considera que l'anglès jurídic és ple d'expressions i termes arcaics i solemnes (a diferència del llenguatge jurídic català, com comentaré més endavant). El vocabulari especialitzat té una forta influència llatina directa en termes com *alibi* o *prima facie*, o en paraules d'arrel llatina com *impugn* (qüestionar). Les reminiscències de l'anglès antic i l'anglonormand (francès) es tradueixen en l'ús habitual de parelles (o trios) de sinònims, com *null and void* o *last will and testament*, i també en mots com *parole* («llibertat vigilada») o *lien* («embargament preventiu»). En el vocabulari semi especialitzat, la influència del llatí és més indirecta, i és palesa en traduccions calcades com *civil death* (*mors civilis*) o *burden of proof* (*onus probandí*). Aquí hi trobem mots de la llengua general que tenen un significat específic en l'àmbit jurídic, com per exemple verbs tan usuals com *bring*, *provide*, *find* o *result*.

El coneixement d'aquestes particularitats de l'anglès jurídic per part del traductor és imprescindible per no cometre errors lèxics o conceptuals, evitar calcs i caure en la trampa dels *false friends*.

El Plain English

Tal com apunta Alcaraz Varó (2001/2013: 89), en contraposició a l'*officialese* (la llengua emprada per l'Administració) i el *legalese* (la llengua emprada pels juristes), existeix un llenguatge paral·lel anomenat *Plain English*, creat per organismes públics a instàncies del moviment que el va promoure (*Plain English Movement*), i publicat en normes pràctiques (*tips*) i manuals anomenats *Plain English Documents*. L'objectiu és «traduir» l'argot jurídic a un anglès clar i senzill, assequible al ciutadà mitjà, i evitar la indefensió davant de pràctiques abusives. Aquest llenguatge és el que s'empra als mitjans de comunicació, per exemple, i també, com veurem més endavant, a les produccions cinematogràfiques, tot i que, òbviament, els guions segueixen contenint llenguatge especialitzat i semi especialitzat per posar a l'espectador en situació i definir els personatges.

2.2 El llenguatge jurídic a Catalunya

Com diu Ainaud et al (2003: 128-129), «El llenguatge jurídic català està fortament influït per consideracions polítiques i de política lingüística (...)». Des del govern català s'ha fomentat la normalització mitjançant l'elaboració i difusió de recursos lingüístics diversos que tot traductor hauria de conèixer, i que es basen en l'obra *Criteris lingüístics per a la redacció de documents jurídics i administratius*⁴. Segons Ainaud et al., es tracta d'un «llibre d'estil que segueix de prop les idees del Moviment en Defensa del Llenguatge Planer en promoure l'acostament de la justícia al ciutadà a través d'una redacció clara, concisa, precisa i entenedora, sense deixar de banda la formalitat i l'objectivitat».

El lector, però, es preguntarà si aquest català jurídic apareix efectivament en les traduccions audiovisuals de pel·lícules de temàtica jurídica. No és el mateix la *traducció especialitzada* que la *traducció de termes especialitzats en la traducció general* (en aquest cas, en traducció audiovisual). Aquesta qüestió seria digna d'un altre treball d'investigació, i, per tant, només es tractarà breument a les Conclusions.

4 Disponible a <<http://www.gencat.es/justicia/llengua/criteris>>.

3 La traducció audiovisual. El doblatge al català.

Tal com apunta Chaume (2004: 126-127), el mode del discurs per a la modalitat del doblatge és complexe, ja que es transmet informació pels canals visuals i auditius. Per al doblatge, el mode traductor es transforma a mode oral, i la traducció està sempre subordinada a la informació transmesa per les imatges.

La traducció audiovisual presenta múltiples reptes específics, perquè es tracta d'una traducció subordinada. El traductor audiovisual treballa amb una sèrie de restriccions que ha de saber com gestionar: restriccions formals, com la sincronia fonètica; lingüístiques; icòniques (pròpies del llenguatge cinematogràfic); o socioculturals, com referents culturals (verbalitzats o icònics) que fan que l'espectador es distanciï del missatge⁵.

En aquest treball veurem exemplificades algunes solucions a aquestes restriccions.

3.1 El procés del doblatge al català

Com diu en Lluís Comes, traductor, ajustador i lingüista homologat per TV3:

Parlar del doblatge ens obliga a fer referència a tota la cadena de professionals que estan implicats en el procés per al doblatge i, com en qualsevol altra activitat en grup, com més estreta és la relació entre aquests professionals, millor és el resultat que n'obtenim. Aquesta és una asseveració que es pot aplicar al doblatge en qualsevol llengua del món, però en el cas català, cal fer esment del model de procés de doblatge pel qual va apostar Televisió de Catalunya. (Comes, 2007: 45)

Val a dir que Comes parla del doblatge al català, que té un control de qualitat lingüística molt més estricte que el doblatge al castellà, gràcies a que el primer va néixer com una aposta de Televisió de Catalunya i com a reforç de la política de normalització lingüística.

Efectivament, el procés del doblatge inclou un determinat nombre de participants, començant pel traductor, que és qui rep l'encàrrec per part del client, normalment el departament de producció d'un estudi de doblatge, que a la vegada ha estat contractat per una distribuïdora audiovisual (de productes cinematogràfics, de televisió o de

5 Per a més informació sobre les restriccions en la traducció audiovisual, vegeu Martí Ferriol (2013: 131-132).

vídeo). És important destacar que el traductor no decideix sobre el producte final⁶, és a dir, que comença el procés traduint un guió, però el guió definitiu serà un altre, que haurà ajustat l'ajustador (que de vegades és el mateix traductor, però no gaire sovint), corregit el lingüista, modificat el director de doblatge i que, finalment, serà revisat de nou pel lingüista. El que rep l'espectador, doncs, segurament s'ha modificat (i en molts casos desvirtuat) sense el control del traductor. En aquest sentit també es pronuncia Frederic Chaume, quan afirma que "(...) una de las grandes carencias de la industria del doblaje, que lleva a distorsiones significativas del producto final, es que traductor y ajustador o adaptador suelen ser personas diferentes." (Chaume, 2004: 63). Tot i que, en principi, les distorsions en el producte final en català no haurien de ser greus (el lingüista vetlla perquè això no passi), és cert que tant l'ajustador com el lingüista sovint no dominen la llengua de sortida, i això pot significar que es cometin (o no es corregeixin) errors conceptuals de traducció al producte final.

Una de les peculiaritats de la traducció audiovisual és que aquesta es troba fortament condicionada a la imatge, que actua com a cotilla i que obliga els traductors a enginyar-s'ho per aconseguir traslladar el sentit original a la llengua d'arribada amb una longitud similar de paraules i frases. Chaume critica que aquesta feina es pot arribar a veure desvirtuada en passar pel filtre de l'ajustador:

La cuestión que se nos plantea es, por tanto, hasta qué punto son defendibles y justificables los cambios que realiza el adaptador. (...) Es cierto que el ajuste es una de las prioridades de mayor rango del proceso de traducción audiovisual. Pero es más cierto que si el traductor pudiera efectuar ese ajuste, intentaría que la solución final fuese coherente con el texto global, estuviera cohesionada con la imagen y no traicionara en exceso al texto origen. No son éstos los parámetros con los que trabaja el ajustador, entre otras cosas porque desconoce la lengua origen, así como cuestiones de carácter cultural. Lo mismo es aplicable al estilo. El traductor no es infalible y puede equivocarse de elección estilística o comunicativa, pero el ajustador todavía dispone de menos medios para comprobar si el estilo que postula es el adecuado. (Chaume, 2004: 64)

La figura del lingüista, com comenta Comes, «és realment la gran novetat que va establir el doblatge en català. El lingüista no només actua de corrector del text, sinó que unifica criteris generals del doblatge en català, vetlla perquè l'estil i el to de la traducció siguin el més adequats al producte que es dobla i, finalment, assessora i

6 Chaume reconeix que "al ser ésta una tarea colectiva, el traductor se debe acostumbrar a que su traducción no sea la definitiva, sino que en la mayoría de las ocasiones será manipulada por el resto de actantes del proceso" (Chaume, 2004: 71)

supervisa els actors durant tot el procés de doblatge.» (Comes, 2007: 46). És important destacar que el lingüista se centra en la llengua d'arribada, el català, i, per tant, la responsabilitat principal de la traducció recau en el traductor, que ha de vetllar perquè aquesta sigui acurada i no s'allunyi en excés de l'original. En traducció audiovisual, això no és fàcil, com ja s'ha comentat abans: el fet que el doblatge sigui un treball col·lectiu, i que el traductor perdi el control de la seva obra un cop entregada al següent component de la cadena, pot provoca errors que arriben a l'espectador i final i dels quals sovint no se'n sap el responsable.

A sala, el director de doblatge, que disposa del guió definitiu per enregistrar el doblatge amb els actors i actrius, té sempre l'última paraula. El procés és tan fràgil com això. Si considera que una paraula o una frase són massa llargues, o massa curtes, o no «s'entenen», pot modificar-les i no hi ha ningú qualificat que l'assessori o que l'hi impedeixi. Si bé és cert que, en el doblatge en català, l'amenaça dels *retakes*⁷ és un bon inhibidor de creativitat *in situ*, sempre existeix el perill de que els canvis realitzats no els detecti el lingüista en la revisió final, o que el mateix lingüista els accepti sense consultar el traductor. La suma de subjectivitats i d'arbitrarietats d'aquesta feina provoca sovint errors i incoherències que l'espectador final pot detectar o no, però que romanen per sempre a la versió doblada, llevat que es faci un redoblatge, gens habitual d'altra banda pels alts costos que això suposaria.

3.2 Com traduir, per al doblatge al català, el llenguatge jurídic nord-americà. Un cas concret.

A l'hora d'enfrontar-se amb la terminologia jurídica, el traductor, que és un intermediari lingüístic però també cultural, ha de decidir quin procediment de traducció emprarà. A més, com en totes les modalitats de traducció, les fonts de documentació són molt importants, i el traductor n'haurà de fer una tria acurada.

7 Un guió de doblatge es divideix en *takes*, que són unitats de guió, i que consten de 5 línies (si només parla un personatge) o de 8 línies si n'hi ha més d'un. D'això se'n diu «pautatge», i ho fan els ajudants de producció. El *retake* és una repetició del *take* gravat, que el lingüista ordena que es faci un cop ha revisat el doblatge que s'ha fet del producte audiovisual. El lingüista revisa el doblatge «en brut» (en el que es diu *interlock*, és a dir, la gravació només de la pista dels diàlegs que li passa l'estudi de doblatge). No cal dir que tenir *retakes* és una pèrdua de temps i diners per a l'estudi, i per als actors i actrius, que han de tornar a regravar el que s'ha dit malament (ja sigui per canvi de text arbitrari a sala, per canvi de text posterior per part del lingüista, o perquè hi ha hagut alguna errada fonètica).

En una entrevista amb el traductor i ajustador Joan Mateu Besançon, que ha traduït una de les pel·lícules analitzades, *Michael Clayton*, va sorgir el tema dels diccionaris jurídics i els glossaris com a eina principal de treball:

Quan en una traducció surten termes jurídics que no conec, el primer que solc fer és consultar el *Diccionario de términos jurídicos* d'Alcaraz i Hugues, que és complet però no ho recull tot, naturalment. Tinc altres diccionaris jurídics més senzills i, generalment, el que no he trobat a l'Alcaraz, ja no ho trobo en aquests. Si el diccionari no m'ha resolt el dubte, el que faig després és buscar per Internet per mirar d'entendre el concepte en anglès o francès i buscar-ne l'equivalent en català. El Cercaterm del Termcat no conté gairebé gens de llenguatge jurídic, però sempre el consulto per si de cas. Si el concepte no existeix en català, faig el que puc.

Quant a les estratègies de traducció, en Besançon destaca que es troba molt condicionat per la imatge i pel fet que el producte és de ficció, no un text especialitzat:

Tingues en compte que a més de traduir, ajusto, i això limita les possibilitats de triar una solució de traducció, perquè ha d'encaixar amb els moviments dels llavis. No puc dir que tingui una estratègia concreta. També cal tenir present que el que tradueixo són obres de ficció, no textos especialitzats i, per tant, el que compta és reproduir l'efecte de l'original en la traducció. De vegades en l'original un terme jurídic només és una informació per a l'espectador, però de vegades serveix per marcar la manera de parlar d'un personatge, el grau de coneixements jurídics d'un altre personatge... Cada pel·lícula té necessitats diferents i el que haig de fer és identificar-les i cobrir-les.

Com que conec algun advocat, de vegades també he hagut de recórrer a ells perquè em confirmin si una opció de traducció és bona o per demanar-los que en proposin alguna⁸.

Veiem doncs que el traductor audiovisual està condicionat per molts factors, entre ells el «dramàtic»: en traduir una pel·lícula, s'està traduint una obra de ficció, amb personatges que utilitzen llenguatges i registres diferents. En aquest sentit, Vila i Moreno et al. (2007: 389) afirmen que «Si en la literatura escrita l'explotació de la variació té una amplíssima tradició, en la producció audiovisual són innumbrables les obres que se'n serveixen per tal de generar situacions i contextos que són significatius per a la comprensió de l'original.»

8 Entrevista realitzada l'11 d'abril de 2016.

4 L'anàlisi d'una traducció a través de les tècniques de traducció emprades

Tot i que Besançon admet que no fa servir estratègies⁹ concretes (si més no, de manera conscient), per analitzar les solucions aportades pels professionals que firmen la traducció de les pel·lícules escollides ens basarem en les tècniques de traducció proposades per Molina i Amparo (2002: 507-511), les quals reproduïm tot seguit:

A PROPOSAL TO CLASSIFY TRANSLATION TECHNIQUES:

- Adaptation. To replace a ST cultural element with one from the target culture, e.g., to change *baseball*, for *fútbol* in a translation into Spanish. (...)
- Amplification. To introduce details that are not formulated in the ST: information, explicative paraphrasing, e.g., when translating from Arabic (to Spanish) to add *the Muslim month of fasting* to the noun *Ramadan*. Footnotes are a type of amplification. (...) Amplification is in opposition to reduction.
- Borrowing. To take a word or expression straight from another language. It can be pure (without any change), e.g., to use the English word *lobby* in a Spanish text, or it can be naturalized (to fit the spelling rules in the TL), e.g., *gol, fútbol, líder, mitin*. (...)
- Calque. Literal translation of a foreign word or phrase; it can be lexical or structural, e.g., the English translation *Normal School* for the French *École normale*. (...)
- Compensation. To introduce a ST element of information or stylistic effect in another place in the TT because it cannot be reflected in the same place as in the ST. (...)
- Description. To replace a term or expression with a description of its form or/and function, e.g., to translate the Italian *panettone* as *traditional Italian cake eaten on New Year's Eve*. (...)
- Discursive creation. To establish a temporary equivalence that is totally unpredictable out of context, e.g., the Spanish translation of the film *Rumble fish* as *La ley de la calle*. (...)
- Established equivalent. To use a term or expression recognized (by dictionaries or language in use) as an equivalent in the TL, e.g., to translate the English expression *They are as like as two peas* as *Se parecen como dos gotas de agua in Spanish*. (...)
- Generalization. To use a more general or neutral term, e.g., to translate the French *guichet, fenêtre or devanture*, as *window* in English. It is in opposition to particularization. (...)

9 Molina i Amparo (2002: 507-511) distingeixen entre mètode de traducció, estratègia de traducció i tècnica de traducció. Els mètodes («the way a particular translation process is carried out in terms of the translator's objective, i.e., a global option that affects the whole text», els classifica com «interpretative-communicative (translation of the sense), literal (linguistic transcodification), free (modification of semiotic and communicative categories) and philological (academic or critical translation)». Les estratègies de traducció són «the procedures (conscious or unconscious, verbal or nonverbal) used by the translator to solve problems that emerge when carrying out the translation process with a particular objective in mind»; i les tècniques de traducció són la materialització de la solució.

- Linguistic amplification. To add linguistic elements. This is often used in consecutive interpreting and dubbing, e.g., to translate the English expression *No way* into Spanish as *De ninguna de las maneras* instead of using an expression with the same number of words, *En absoluto*. It is in opposition to linguistic compression. (...)
- Linguistic compression. To synthesize linguistic elements in the TT. This is often used in simultaneous interpreting and in sub-titling, e.g., to translate the English question *Yes, so what?* With *¿Y?*, in Spanish, instead of using a phrase with the same number of words, *¿Sí, y qué?*. It is in opposition to linguistic amplification. (...)
- Literal translation. To translate a word or an expression word for word, e.g., *They are as like as two peas* as *Se parecen como dos guisantes*, or, *She is reading* as *Ella está leyendo*. (...) It does not mean translating one word for another. The translation of the English word *ink* as *encre* in French is not a literal translation but an established equivalent.
- Modulation. To change the point of view, focus or cognitive category in relation to the ST; it can be lexical or structural, e.g., to translate as *you are going to have a child*, instead of, *you are going to be a father*. (...)
- Particularization. To use a more precise or concrete term, e.g., to translate *window* in English as *guichet* in French. It is in opposition to generalization. (...)
- Reduction. To suppress a ST information item in the TT, e.g., *the month of fasting* in opposition to *Ramadan* when translating into Arabic. (...)
- Substitution (linguistic, paralinguistic). To change linguistic elements for paralinguistic elements (intonation, gestures) or vice versa, e.g., to translate the Arab gesture of putting your hand on your heart as *Thank you*. It is used above all in interpreting. (...)
- Transposition. To change a grammatical category, e.g., *He will soon be back* translated into Spanish as *No tardará en venir*, changing the adverb *soon* for the verb *tardar*, instead of keeping the adverb and writing: *Estará de vuelta pronto*. (...)
- Variation. To change linguistic or paralinguistic elements (intonation, gestures) that affect aspects of linguistic variation: changes of textual tone, style, social dialect, geographical dialect, etc., e.g., to introduce or change dialectal indicators for characters when translating for the theater, changes in tone when adapting novels for children, etc. (...)

En traducció audiovisual, hi ha tècniques més habituals que altres, senzillament perquè la preponderància de la imatge fa que algunes no siguin gaire factibles (com la compensació). En canvi, n'hi ha d'altres, com les que conserven la forma del text original, que s'utilitzen amb molta més freqüència, com veurem a continuació amb l'anàlisi de cadascuna de les pel·lícules.

L'ordre de les tècniques que s'utilitzarà en aquest treball no és l'alfabètic, com el presentat per Molina i Hurtado, sinó una adaptació de l'ordre proposat per Martí Ferriol (2006: 114-115), segons el mètode de traducció¹⁰. Els nombres més baixos corresponen a tècniques que afavoreixen el mètode literal, i, a mesura que augmenten, tendeixen a un mètode de traducció més «interpretatiu-comunicatiu»:

10 Veure Annex 6.4.

1) Manlleu, 2) Calc, 3) Traducció literal, 4) Equivalent establert, 5) Reducció, 6) Compressió lingüística, 7) Particularització, 8) Generalització, 9) Transposició, 10) Compensació, 11) Descripció, 12) Ampliació lingüística, 13) Amplificació, 14) Modulació, 15) Variació, 16) Substitució, 17) Adaptació, 18) Creació discursiva

Segons Martí Ferriol (2006: 116), les tècniques es divideixen en estrangeritzants (a l'adaptació que hem fet, corresponen a les numerades de l'1 al 4) i familiaritzants (del 14 al 18). Al sector del mig hi trobem el que ell anomena «argucias traductoras», és a dir, tècniques de caràcter més lingüístic (del 5 al 7, és a dir, les que es troben més a l'esquerra, són les que eliminen elements lingüístics; del 8 al 15, les que els modifiquen o amplien). Com més a la dreta es troben les tècniques, doncs, més implicació de la creació del traductor trobarem a la traducció.

5 Anàlisi de la traducció de la terminologia jurídica de les tres pel·lícules estudiades

Tal com s'ha comentat abans, en aquest treball s'han estudiat les tècniques de traducció¹¹ emprades a cadascuna de les pel·lícules, una a una, per tal d'obtenir una visió cohesionada dels procediments de traducció de cadascun dels traductors. El resultat és un seguit d'exemples de solucions concretes a problemes concrets, que pot ser d'utilitat per als traductors audiovisuals a l'hora de resoldre reptes semblants. Al final de cada anàlisi hi ha un apartat d'equivalències lèxiques, i, al final del treball, un quadre-resum de les tècniques localitzades a cada pel·lícula i una breu reflexió sobre els mètodes de traducció emprats.

Als annexes 6.1, 6.2 i 6.3 s'han adjuntat les fitxes de cadascuna de les pel·lícules, amb el buidatge dels guions originals i els doblats al català. Malauradament, no es coneixen els noms de tots els traductors¹².

Val a dir que el producte final (és a dir, la pel·lícula doblada) pot no correspondre's, com s'ha comentat abans, amb la traducció entregada al client. De tota manera, per simplificar, a l'anàlisi de cada pel·lícula es parla de la «traducció» i del «traductor» com si no s'hagués introduït cap modificació en el procés d'ajust, de doblatge o de revisió lingüística.

5.1 Anàlisi de *Fals culpable*¹³

Es tracta d'una pel·lícula que mostra diferents etapes del procediment penal: investigació policial, detenció, interrogatori, vista preliminar, segona compareixença d'acusació i judici oral (amb jurat). Cal destacar que la pel·lícula, de l'any 1956, està basada en fets reals, i està considerada una de les pel·lícules més realistes i documentalistes de Hitchcock. Es diu que el director va utilitzar com a actors persones

11 No s'han analitzat les estratègies, sinó les tècniques, perquè les primeres pertanyen al procés de traducció i no mostren la materialització de les solucions de traducció.

12 La informació s'ha obtingut de la pàgina www.eldoblatge.com, que s'alimenta d'aportacions de professionals del món del doblatge i aficionats.

13 El programa de TVE *Cine en blanco y negro*, disponible en línia a http://www.ivoox.com/falso-culpable-1957-cine-en-b-n-audios-mp3_rf_1926085_1.html, parla en profunditat de la pel·lícula *Falso culpable*. Data d'emissió: 30/10/2010.

que havien estat implicades en el cas, i que va filmar algunes escenes en una presó de veritat amb presos reals.

L'alt grau de realisme i detall en el procés judicial, mesclat amb escenes de la vida quotidiana, també es reflecteix en el guió original. Passem ara a analitzar les tècniques de traducció dels fragments seleccionats¹⁴.

- *L'ús de manlleus*

En aquesta traducció hi trobem un exemple de manlleu amb naturalització: quan durant el procés judicial el jutge d'instrucció diu, en anglès, «affidavit», en català s'ha traduït per «afidàvit» (frag. 14), que és un sinònim de «declaració jurada». Cal destacar que l'original ja emprava un manlleu del llatí: «affidavit».

- *L'ús de calcs*

Tot i que els calcs no s'han emprat gaire, sí que en trobem un parell d'exemples. El primer, «not guilty» (frag. 15), s'ha traduït per «no culpable». Alcaraz Varó (2001/2013: 135) ho tradueix, però, com a «inocente» («innocent»).

Una altra expressió, «I would much prefer that the proof in this case come from the witnesses (...)» (frag. 23), s'ha traduït per «M'estimaria més que la prova d'aquest cas es basés en les declaracions dels testimonis (...)». Aquí, «the proof» es refereix més aviat a, com diu Alcaraz Varó (2001/2013: 138), «la práctica de la prueba» («la pràctica de la prova»). Ens trobem, doncs, amb un *false friend*.

- *L'ús de la traducció literal*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de l'equivalent establert*

En aquest apartat s'ha analitzat com el traductor ha emprat les equivalències en terminologia jurídica entre l'anglès i el català.

El terme més important de la pel·lícula, «Hold-up» (frag. 1), es tradueix encertadament com a «atracament», que el Cercaterm defineix com a «robatori amb intimidació

14 Els fragments es detallen a l'annexe 8.1.

caracteritzat per una actitud molt violenta de l'autor». En un altre moment (frag. 6) es parla de «robbery», que també s'ha traduït per «atracament». Aquí, el traductor hauria pogut cometre l'error de traduir el mot per la seva altra acceptió, «robatori», però ha sabut mantenir la coherència, que manté de nou quan un inspector diu «assault and robbery» (emprant la redundància expressiva comentada abans), i es tradueix de nou per «atracament» (frag. 7). Aquí, el problema és la redundància: just després de dir «Atracament», el personatge segueix amb «Va atracar (...)». En anglès no es dona aquesta repetició, perquè l'expressió és un sinònim: «He held up (...)».

Al frag. 4, es parla que a la roda de reconeixement («lineup», que s'ha traduït correctament), hi ha hagut una «Positive identification». En català s'ha traduït com a «Identificació segura». Efectivament, en anglès, «positive» vol dir «segura», però en aquest cas seria més aviat «positiva» (i, per tant, hauria estat justificat utilitzar un calc). Més endavant (frag. 21), una expressió similar com és «She will positively identify him for you (...)» s'ha traduït com a «L'identificarà de manera concloent (...)».

En l'esmentat frag. 6, «Booking» s'ha traduït correctament per l'equivalent «fitxar» (és a dir, omplir la fitxa policial), i «search him» (frag. 7) com a «escorcollil». La traducció del mot «evidence» (frag. 5) és també correcta («proves»), i no s'ha caigut en el *false friend* «evidència», error que malauradament és molt habitual.

L'argot policial també apareix a la pel·lícula. Al frag. 10 hi trobem «Nothing on the yellow sheet», que s'ha traduït per un encertat equivalent «Sense antecedents».

L'ús d'equivalents pot arribar a provocar certes imprecisions lèxiques com la traducció de l'expressió «on parole» (frag. 9, traduït com a «llibertat sota paraula», quan en realitat és «llibertat condicional»¹⁵); «grand larceny» (frag. 12 i el frag. 20), que en català s'ha traduït per «robatori d'importància» i «gran furt» respectivament, quan el terme més correcte seria «furt greu»; o «You waive the reading of the complaint?» (frag. 15), que s'ha traduït per «Renuncia a la lectura de la demanda?», quan en realitat seria «de la interlocutòria», o fins i tot «l'acusació», perquè en aquest moment de la pel·lícula, l'acusat es troba en segona compareixença. «Complaint» és un terme polisèmic que cal traduir amb compte. La traducció de «crimes», però, és encertada: «delictes» (frag. 20).

15 <http://esadir.cat/entrades/fitxa/node/llibertats>

Un altre exemple el trobem al frag. 22, quan el fiscal pronuncia el veredicte que busca del jurat: «guilty as charged». Aquí, el traductor ha optat per «veredicte de culpabilitat», que seria més aviat la traducció de «guilty verdict». De nou, l'elecció pot ser deguda a l'ajust, però una traducció més precisa hauria estat «culpable dels càrrecs de què se l'acusa».

Analitzant l'exposició d'obertura (*opening statement*) de l'advocat de la defensa (frag. 23), veiem que hi ha expressions que s'han traduït allunyant-se lleugerament de l'argot jurídic, com per exemple la fórmula «May it please the court», que s'ha traduït per «Amb el permís del tribunal», quan potser hauria estat millor «Amb la vènia del Tribunal». D'altra banda, «indictment» es tradueix per «acta d'acusació». Alcaraz Varó (2001/2013: 133) ho tradueix per «auto de procesamiento», és a dir, «interlocutòria de processament». Si s'hagués traduït així s'hauria evitat, de nou, una redundància: més endavant, l'advocat diu «una acta d'acusació és tan sols una acusació», quan en anglès no hi ha aquesta repetició («an indictment is only an accusation»). En canvi, la traducció de «People» és del tot encertada: «l'acusació» (tot i que Alcaraz Varó (2001/2013: 147) ho tradueix com a «el Ministeri Públic» o «la Fiscalia»).

En la fase del judici, les expressions com «Let the record show (...)» (frag. 24) s'han traduït d'acord amb la fraseologia jurídica, en aquest cas «Que consti en acta (...)». Altres exemples serien: «I object (...)» (frag. 25, traduït com a «Protesto»), «I move for a mistrial» (frag. 27, traduït com a «sol·licito la nul·litat del judici»), o «Your motion is granted» (frag. 27, traduït com a «S'admet la petició»). En aquest sentit, les expressions del jutge s'han traduït seguint l'original: en alguns moments, en català el jutge parla en primera persona, com a «No li accepto la protesta» (l'original, tot i que de forma afirmativa, diu «No, I will allow it», frag. 25); en d'altres, s'utilitza la forma impersonal, com en l'exemple anterior del frag. 27.

- *L'ús de la reducció*

En els fragments 9, 14 i 16 ens trobem amb unes clares decisions de reducció. «Arrested for burglary by Detective Bard (...)» s'ha traduït per «Detingut per l'inspector Bard (...)»; «condemned to state's prison» per «condemnat a presó»; «Officer, raise your hand (...)» per «Aixequi la mà (...)»; i «Your request is denied, counselor» per «No accepto la seva petició». El tipus de presó i els càrrecs no s'han traduït, probablement per ajust, tot i que no és excessivament greu perquè no afecten l'argument.

En llegir els càrrecs dels qual s'acusa al protagonista (frag. 20), el jutge diu «robbery in the second degree». En català s'ha traduït per «atracament a mà armada», sense especificar el «segon grau», és a dir, que aquest robatori a mà armada és el segon més greu dels robatoris a mà armada (a Nova York, actualment, està penat amb 15 anys de presó). El traductor també omet el «segon grau» a «assault in the second degree».

- *Compressió lingüística*

Aquesta tècnica, juntament amb l'amplificació lingüística, s'empra sovint en traducció per al doblatge perquè és un recurs molt útil per a l'ajust. En els fragments analitzats, però, només se n'ha trobat un exemple, al frag. 7. Aquí, «What's the charge?» s'ha traduït per «Acusació?». Com s'ha comentat més amunt, una traducció més precisa potser hauria estat la de «Càrrecs?».

- *L'ús de la particularització*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de la generalització*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de la transposició*

Sovint, canviar les categories gramaticals pot suposar un canvi en el sentit de l'original. En tenim un exemple al frag. 15, on l'original «How do you plead?» s'ha traduït com a «Què declara?», quan en realitat l'expressió més correcta seria «Com es declara?», ja que es pregunta a l'acusat si es declara «innocent» o «culpable».

Més endavant, al frag. 18, l'original diu “The lawyer in felony court said he'd recommend a Mr. O'Connor”. La traducció és imprecisa perquè en la transposició la preposició «in» no ha estat ben traduïda: “L'advocat del jutjat ens ha recomanat un cert Sr. O'Connor”. Tal com apunta Vizcaíno, “no hay abogado del juzgado. Creo que en este caso lo que quiere decir la VO es que un abogado, en el juicio o en el Juzgado, recomendó a un tal Sr. O'Connor”. De tota manera, l'original tampoc no és gaire clar al respecte.

- *L'ús de la compensació*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de la descripció*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de l'ampliació lingüística*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de l'amplificació*

En el frag. 19, el traductor afegeix informació quan tradueix «We'll be able to use the Ferraros as character witnesses, at least» per «I els Ferraro almenys podran testificar sobre la seva reputació». Segons Cercaterm, «character witness» pot traduir-se com a «testimoni de moralitat».

En el fragment 22, on el fiscal fa el seu parlament, l'original diu «when you have heard and seen the witnesses you will only be able to bring one verdict, and that would be 'guilty as charged'». En català s'ha traduït per «que després de sentir els testimonis de l'acusació, tan sols podran pronunciar un sol veredict: el veredict de culpabilitat». Deixant de banda les repeticions «tan sols» i «sol», i «veredict», la traducció no és del tot correcta, doncs l'original no especifica que siguin testimonis de l'acusació. De fet, el veredict s'emet («pronunciar» també és qüestionable) després de sentir tots els testimonis: els de l'acusació i els de la defensa.

- *L'ús de la modulació*

A les etapes del procediment policial, en el primer fragment analitzat podem comprovar que, a l'hora de traduir terminologia jurídica, els matisos són importants. Quan l'inspector diu «It's been brought to our attention that you fit the description» (traduït com a «I ens hem adonat que vostè encaixa amb les descripcions»), cal entendre que la gent s'ha personat per descriure'l, no que l'hagin descrit. Com comenta l'advocada Jennifer Vizcaíno: «Este hecho, es decir, que haya sido la gente quien se ha personado a describir al agresor puede no parecer importante, pero sí podría serlo en

función del entorno y los hechos”. Aquesta modulació, doncs, pot implicar un lleuger canvi de sentit.

Una altra traducció que canvia lleugerament l'original és la del frag. 2, quan el protagonista diu “Why are you keeping me?”. La traducció, “Doncs, i perquè no me'n puc anar?” converteix, com apunta Vizcaíno, la detenció de l'original en una simple retenció, i proposa una traducció com “Per què estic detingut?”. De nou, la modulació emprada canvia lleugerament el sentit de l'original.

L'expressió «Tindrà un acarament amb els testimonis» («You'll be confronted by the witnesses», frag. 3), es refereix a un dret garantit a la sisena esmena de la Constitució dels EUA. De tota manera, l'acarament es produeix durant el judici, i en aquest punt l'inspector es refereix més aviat a una roda de reconeixement. L'expressió original és confosa, i el traductor ha optat per traduir-ho com a «acarament».

«We have to clear you before you can go» s'ha traduït per «Per deixar-lo anar, hem de retirar l'acusació». Aquest nou exemple de modulació conté una certa amplificació lingüística («retirar l'acusació» per «clear you»). Val a dir que un sospitós es posa sota custòdia per tal de respondre a una acusació criminal (*answer to a criminal charge*). En aquest cas, «clear you» (sinònim més informal de «clear your charges») seria quelcom semblant a «hem de retirar els càrrecs». Aquí es produeix un lleuger canvi de registre: l'inspector, en anglès, no utilitza una expressió tan tècnica com la traduïda al català.

- *L'ús de la variació*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de la substitució*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de l'adaptació*

Al frag. 8 es diu «He's gonna be arraigned at felony court», i s'ha traduït per «L'acusaran al jutjat d'instrucció». «Arraignment» és la segona compareixença, o compareixença d'acusació, on es llegeix el processament o l'acusació formal a l'acusat. Aquí, el traductor ha optat per emprar un mot més general i comprensible per a l'espectador català, i traduir-ho com a «acusar». «Felony court» és un «jutjat de

delictes greus», i aquí també s'ha utilitzat el mateix procediment de traducció. Efectivament, l'acusat, en primera instància, apareix davant d'un jutge instructor. Per això, el traductor s'ha decidit per «jutjat d'instrucció», sense especificar que es tracta d'un jutjat d'instrucció per a delictes greus. En un altre moment (frag. 18), el traductor utilitza «jutjat» com a versió adaptada de «felony court».

Una altra adaptació és la que es fa amb «grand jury» (frag. 17). El traductor ha optat per «jurat d'acusació», potser perquè el nostre sistema no té un «gran jurat». Alcaraz Varó, no obstant, ho tradueix, mitjançant el calc «gran jurado» (2001/2013: 133). Com a curiositat, hem de comentar que a Espanya no existeix un «jurat d'acusació», ja que, com comenta Vizcaíno, «con Felipe González se aprobó en España la ley del Tribunal del Jurado para algunos delitos. Pero el jurado únicamente delibera, quien debe acusar es el Ministerio Fiscal y la acusación particular si la hay. No existe “tribunal de acusación”».

En aquest punt hem de parlar de la l'adaptació en la traducció dels càrrecs professionals. Aquí, el traductor ha traduït «lieutenant» per «tinent», «detective» per «inspector» i «district attorney» per «fiscal del districte». No obstant això, «officer» també s'ha traduït per «inspector» (frag. 16). En aquest sentit, el càrrec és més general, i potser s'hauria d'haver traduït per «agent».

En el frag. 23 comentat anteriorment, on hi ha el discurs de la defensa, en català s'ha traduït «The burden of proof lies upon the People» per «La demostració recau en l'acusació». En aquest sentit, Alcaraz Varó (2001/2013: 138) tradueix «burden of proof» com «la carga de la prueba» («la càrrega de la prova»). És a dir, que una traducció literal segurament hauria estat més precisa.

Al frag. 27 comprovem que ni «the counsel» ni «the bench» no han estat traduïts a l'expressió «Your Honor, may the counsel approach the bench?», sinó que s'ha adaptat l'expressió i s'ha traduït com a «Senyoria, puc acostar-me a fer-li una consulta?», que ha canviat lleugerament el grau de formalitat de l'original.

- *L'ús de la creació discursiva*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

Resum d'equivalències lèxiques

A continuació es presenta un quadre amb algunes de les equivalències lèxiques que s'han analitzat:

VO anglesa	VOD català	Proposta traducció¹⁶
Affidavit	Afidàvit	Declaració jurada
Not guilty	No culpable	Innocent
The proof	La prova	La pràctica de la prova
Hold-up, robbery, assault and robbery	Atracament	Atracament
To clear sb	Retirar l'acusació	Retirar els càrrecs
Charge	Acusació	Càrrecs
Lineup	Roda de reconeixement	Roda de reconeixement
To book	Fitxar	Fitxar
To search	Escorcollar	Escorcollar
Indictment	Acta d'acusació	Interlocutòria de processament
Burden of proof	Demostració	Càrrega de la prova

¹⁶ La proposta de traducció no té en compte, òbviament, les restriccions de l'ajust.

«Nothing on the yellow sheet»	Sense antecedents.	Sense antecedents
The People	L'acusació	L'acusació, El Ministeri Públic, la Fiscalia
To be arraigned	Ser acusat	Ser processat formalment
Evidence	Proves	Proves
Felony court	Jutjat d'instrucció	Jutjat de delictes greus
Grand jury	Jurat d'acusació	Gran jurat
Detective	Inspector	Inspector
Officer	Inspector	Agent
Lieutenant	Tinent	Tinent
Crimes	Delictes	Delictes
Defendant	Acusat	Acusat
Mistrial	Nul·litat del judici	Nul·litat del judici

5.2 Anàlisi de *Michael Clayton*

Aquesta pel·lícula no té cap escena de judici, però la terminologia que hi apareix abasta també diverses fases del procediment judicial nord-americà i, sobretot,

s'emmarca en el món dels bufets d'advocats, de les persones que hi treballen i dels mètodes que s'hi utilitzen, sovint molt discutibles i que freguen la il·legalitat.

El guió original, doncs, és ple de terminologia legal d'aquest camp. Passem ara a analitzar en detall les tècniques de traducció emprades als fragments seleccionats¹⁷:

- *L'ús de manlleus*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de calcs*

El primer el trobem al frag. 4, quan el protagonista diu «unless they get a call from a District Supervisor». En català s'ha traduït per «Si no els truca el supervisor del districte (...)». Val a dir que en anglès s'ha emprat l'indeterminat «a», mentre que en català s'ha traduït per «del», i això suposa un lleuger canvi semàntic (en català sembla que digui que només hi ha un supervisor).

Un altre calc el trobem al frag. 5, quan es diu «we determine the jurisdiction». En català, el traductor ha optat per «jurisdicció». Com diu Alcaraz Varó (2001/2013: 14), en anglès nord-americà el terme «jurisdiction» és polisèmic, i en aquest cas es refereix molt probablement, com ell apunta, «al territorio o zona geográfica (...) donde se interpone una demanda».

- *L'ús de la traducció literal*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de l'equivalent establert*

En aquest apartat hi tornem a trobar conceptes legals equiparables.

Als fragments 1, 2, 3, 7 i 13 hi trobem termes equivalents als emprats a l'original: «settlement» s'ha traduït per «acord»; «trial lawyer» per «(advocat) processalista»; «reckless endangerment» per «imprudència temerària»; «depositions» per

17 Els fragments es detallen a l'annex 8.2.

«declaracions», «motions» per «peticions» (tot i que el Cercaterm ho tradueix per «mocions»); i «plaintiffs» per «demandants».

La paraula «advocat», per cert, s'empra com a traducció dels termes «lawyer» (frag. 2), «counsel» (frag. 5), i «attorney» (frag. 12), i això és un bon exemple, també, de generalització¹⁸.

Al frag. 5, veiem com el càrrec «general counsel» s'ha traduït com a «assessora legal», però així es perd el matís del càrrec: el «general counsel» és el cap o director del departament legal (o d'assessoria jurídica) d'una empresa (al frag. 13, «chief counsel» es tradueix, de nou, com a «assessora legal»). En aquest mateix fragment també hi ha l'ús d'un equivalent que no apareix als diccionaris generals, però sí al Cercaterm. Quan Karen diu «to outsource our business to those firms and talent we think can help us the most», el traductor ha escrit «per externalitzar la feina a una selecció d'empreses i de professionals».

Finalment, al frag. 6 hi trobem «deposition room», que s'ha traduït per «sala de declaracions».

Més endavant, al frag. 9, «special counsel» s'ha traduït com «assessor especial» (també es pot considerar un calc). En aquest cas, es perd el matís de l'assessoria legal (el personatge és advocat).

Al frag. 10 es tradueix «class-action lawsuit» per «acció popular» (també es podria haver traduït com a «demanda col·lectiva» o, com apunta Alcaraz Varó (2001/2013: 171), com a «demanda de grup»).

«Criminal record», al frag. 12, es tradueix encertadament amb l'equivalent català (però simplificat) «antecedents». L'opció «antecedents penals» hauria estat més precisa, però, és clar, també més llarga.

- *L'ús de la reducció*

Al fragment 9 també hi ha una reducció. Quan l'original diu «he specializes in Wills and Trusts», el traductor ha escrit tan sols «Està especialitzat en testaments», però faltaria

18 En principi tots són sinònims, tot i que, com diu Alcaraz Varó (2001/2013: 75), «lawyer» és un terme més general, i «attorney» també té el sentit de «lletrat d'empresa». «Counsel» també n'és un sinònim, i s'utilitza en expressions com «counsel for the defense».

«i fidúcies», que el Diccionari d'Estudis Catalans defineix com «Pacte pel qual una persona concedeix a una altra la titularitat d'un bé o d'un dret amb una finalitat determinada que sols les parts coneixen».

Més endavant, a cavall entre reducció i compressió lingüística, «the eyewitness accounts» s'ha reduït a «els testimonis oculars», probablement per motius d'ajust.

- *L'ús de la compressió lingüística*

Les decisions de compressió, com s'ha comentat abans, gairebé sempre són degudes a l'ajust. De vegades no afecten el sentit de la frase o del fragment, però en altres ocasions poden arribar a alterar-lo significativament.

Al frag. 1, l'original diu «Until our client (...)», però el català omet el pronom possessiu i la traducció és «Fins que el client (...)». No és una el·lipsi important, perquè per context s'entén que l'advocat parla del seu client.

Al frag. 5, hi ha una altra compressió (que també es pot considerar reducció d'informació), tot i que tampoc no és rellevant. Quan Karen diu «to outsource our business to those firms and talent we think can help us the most», el traductor ha escrit «per externalitzar la feina a una selecció d'empreses i de professionals».

Més endavant, al frag. 12, la frase «Why don't we find out which one of them knows the most about psychiatric commitment statutes?» s'ha comprimit i s'ha traduït com a «Busquem el més expert en legislació sobre ingressos psiquiàtrics» (amb la corresponent transposició).

- *L'ús de la particularització*

Al frag. 5, en anglès es diu «our in-house department», i el traductor ho ha traduït per «el departament legal», més específic que l'original.

Al frag. 7, el traductor ha traduït «changes of venue» per «canvis de tribunal». Com s'ha comentat més amunt, Alcaraz Varó (2001/2013: 14) apunta que, en anglès nord-americà, el terme «jurisdiction» pot ser sinònim de «venue», que defineix «al territorio o zona geogràfica (...) donde se interpone una demanda». Per tant, en aquest cas, la traducció potser hauria d'haver estat «cinc canvis de jurisdicció». El traductor, doncs, ha utilitzat un terme més concret («tribunal») que a l'original.

Al frag. 13, el terme «settlement numbers» també ha estat substituït per un de més concret, «import de les indemnitzacions». En anglès, «settlement» s'acostuma a traduir com a «acord», i la paraula «indemnització» correspon, normalment, a «compensation».

- *L'ús de la generalització*

Al frag. 4, s'ha adaptat «He's a former Commissioner» per una expressió més general: «Havia sigut un alt càrrec».

Més endavant, al frag. 11, «psychiatric commitment statutes» s'ha traduït com a «legislació sobre ingressos psiquiàtrics». El terme «commitment» es refereix a un tipus concret d'ingrés, l'internament, que el Diccionari d'Estudis Catalans defineix com a «obligació de restar en un lloc, en una institució, etc.». El matís d'obligatorietat i de no voluntarietat, doncs, es perd. Al frag. 12 apareix de nou aquest terme a «If your intention was to have me committed» (traduït com a «si tenies la intenció d'ingressar-me») i, més endavant, «the single determining criteria for involuntary incarceration is danger» s'ha traduït com a «l'únic criteri determinant per a un ingrés involuntari és el perill». Veiem, doncs, que «ingrés» és un terme general emprat per a la traducció de dos termes més específics a l'original, com són «commitment» i «incarceration». Aquest últim terme, Alcaraz Varó (2001/2013: 143) el tradueix com a «privació de llibertat».

Al mateix frag. 12, «arrest report» s'ha traduït de forma més general com a «informe de la policia», en comptes d'emprar el terme «l'informe de la detenció». També «videotape» s'ha generalitzat per «gravació» (evitant el calc «vídeo»), i «the defendant» per «el subjecte».

- *L'ús de la transposició*

Al frag. 1, un dels personatges diu «The case you're referring to (...) is now (...) pending and unresolved». En català s'ha traduït per: «aquest cas que diu vostè (...) està (...) pendent i sense resoldre», evitant la traducció literal «irresolt».

- *L'ús de la compensació*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de la descripció*

Al frag. 4 hi trobem una clara descripció quan a l'original es diu «it's like DMV over there». En català, el traductor ha preferit no fer una traducció literal i escriure «És com allà on donen els carnets». «DMV» és l'acrònim de «Division of Motor Vehicles».

- *L'ús de l'ampliació lingüística*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de l'amplificació*

Al frag. 7, l'original diu «documents in discovery», i el traductor ho ha traduït per «documents per a la recepció a prova». Alcaraz Varó (2001/2013: 162) diu que «discovery» és el moment processal mitjançant el qual cadascuna de les parts fa saber a l'altra les armes processals (entre elles, els documents esmentats). I ho tradueix per «exhibició».

Una altra ampliació la trobem al frag. 9, quan l'acrònim «ADA» es tradueix per «ajudant de fiscal del districte».

- *L'ús de la modulació*

Al frag. 12, s'empra una modulació en la traducció de «But I'll tell you this: the last place you want to see me is in court», que en català s'ha traduït com a «Però sàpigues una cosa: al lloc on puc fer més mal, és al jutjat».

Al frag. 15, «you want a heads-up on an insider trading subpoena?» s'ha traduït com «(vol) que l'avis si l'han d'acusar d'ús d'informació privilegiada?». En aquest cas, el traductor ha pres la decisió d'emprar la segona persona com a complement indirecte (vostè), quan, en cap cas, l'original deixa clar que sigui així. Aquesta decisió també podria considerar-se una adaptació («subpoena» és una «citació»).

- *L'ús de la variació*

Al frag. 15 s'ha detectat un canvi de to textual quan el protagonista diu «you want a heads-up on an insider trading subpoena?». L'argot «heads-up» (en espanyol: «chivatazo» o «soplo») no té equivalent en català (en un registre similar) i, per tant, el

traductor ha optat per variar el registre d'aquesta expressió i traduir-la com «(vol) que l'avisí si l'han d'acusar d'ús d'informació privilegiada?».

- *L'ús de la substitució*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de l'adaptació*

Al frag.1, l'original diu «Until our client has their day in court (...)», una expressió que s'ha adaptat per «Fins que el client no s'hagi pogut defensar al jutjat (...)». Als EUA, «to have one's day in court», sinònim de «to have a judicial hearing» es considera un dels drets democràtics més importants.

Al frag. 2, l'acrònim «INS» (que correspon a «Immigration and Naturalization Service») es tradueix per «Immigració», un terme de fàcil comprensió per a l'espectador català.

Més endavant, al frag. 8, l'original diu «you are the Senior Litigating Partner». El traductor ha fet una adaptació del concepte «Senior», que no és pas fàcil de traslladar al català, i l'ha traduït com «ets el primer advocat processalista». El problema, però, d'aquesta adaptació és que la informació no és del tot precisa. Segons el Cercaterm, «senior partner» és «soci majoritari». A la traducció s'ha perdut el sentit de «soci», i s'ha emprat «advocat processalista» (que abans havia estat la traducció de «trial lawyer»). La traducció, insistim, no és fàcil, i més tenint en compte la restricció de la sincronia.

Al frag. 12, l'expressió «You think you've got the horses for that?» (una referència al món de les carreres de cavalls) s'ha adaptat per «Tu creus que em podries fer tancar?», coherent amb el context. En canvi, «you should have kept me in Wisconsin, where the arrest report, the videotape, the eyewitness accounts of my inappropriate behavior would have had jurisdictional relevance» s'ha adaptat per «m'havies de retenir a Wisconsin, on l'informe de la policia, la gravació i els testimonis oculars del meu comportament inadequat haurien pogut servir en un judici», i s'ha canviat el sentit de tot el discurs del personatge, ja que aquest es refereix a que, per motius de jurisdicció, els seus antecedents de Wisconsin no tenen validesa a Nova York.

Al frag. 13, «we knew there was this motivational dead zone in the middle for them» s'ha adaptat i traduït com a «sabíem que tindrien motius per tancar un acord a la zona del mig».

Més endavant, al frag. 14, «this is a cut-and-dried case of attorney-client privilege» s'ha adaptat per «és una violació del secret professional». Una traducció literal hauria estat «aquest és un cas clar de confidencialitat advocat-client».

I, finalment, al frag. 15, «you want a carry permit?» (una simplificació del «firearm/gun carry permit») s'ha adaptat molt encertadament per «vol un permís d'armes?».

- *L'ús de la creació discursiva*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

Resum d'equivalències lèxiques

A continuació es presenta un quadre amb algunes de les equivalències lèxiques que s'han analitzat:

VO anglesa	VOD català	Proposta traducció¹⁹
Jurisdiction	Jurisdicció	Jurisdicció
Settlement	Acord	Acord
Trial lawyer	Advocat processalista	Advocat processalista
Reckless endangerment	Imprudència temerària	Imprudència temerària
Depositions	Declaracions	Declaracions

19 Veure nota 14..

Motions	Peticions	Peticions
Plaintiffs	Demandants	Demanadants
Lawyer, counsel, attorney	Advocat	Advocat
Class-action lawsuit	Acció popular	Demanda col·lectiva, demanda de grup
Criminal record	Antecedents	Antecedents penals
Wills and Trusts	Testaments	Testaments i Fidúcies
Eyewitness	Testimoni ocular	Testimoni ocular
Psychiatric commitment	Ingrés psiquiàtric	Internament psiquiàtric
Venue	Tribunal	Jurisdicció
Arrest report	Informe de la policia	Informe de la detenció
Carry permit	Permís d'armes	Permís d'armes

5.3 Anàlisi de *Més enllà del dubte*

Aquesta pel·lícula és la que té més terminologia jurídica per estudiar, i és un molt bon exemple del procediment penal nord-americà actual, perquè n'abasta gairebé totes les etapes, des de la detenció policial fins la sentència dictada pel gran jurat.

Els personatges protagonistes són un periodista que treballa en una història sobre corrupció jurídica (CJ Nichols); un fiscal de districte (Mark Hunter); la seva ajudant (Ella); i un inspector de policia.

Com a curiositat, cal destacar que la traducció del títol no és del tot correcta, ja que «Beyond a reasonable doubt» correspondria a «Més enllà del dubte raonable», un important terme jurídic emprat en Dret anglosaxó.

Passem ara a analitzar les tècniques de traducció emprades en els fragments escollits²⁰:

- *L'ús de manlleus*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de calcs*

En aquesta traducció s'han detectat uns quants calcs a l'hora de traduir càrrecs policials, concretament al frag. 4, quan a l'original es diu «he was a police detective» i «none other than Detective Lieutenant Anthony Merchant». El traductor ho ha traduït per «era detectiu» i «no era altre que el tinent detectiu Anthony Merchant». Més endavant, al frag. 5, «lead detective» s'ha traduït com a «detectiu en cap», i al frag. 16, «Detective» es torna a traduir com a «detectiu».

Al frag. 6, el traductor ha traduït «some vague physical evidence» com a «una prova física imprecisa», emprant un calc. El Justiterm no reconeix l'expressió «prova física», però en canvi sí que reconeix «prova material». Cal tenir en compte, a més, que «evidence», en anglès, és in comptable. Per això, segurament hauria estat més correcte fer també una transposició i traduir-ho com a «alguna prova material imprecisa». En canvi, al mateix fragment però una mica més endavant, «circumstantial evidence» s'ha traduït com a «proves circumstancials» (en plural).

Al frag. 10, de nou, «Any physical evidence?» s'ha traduït com a «l proves físiques?» (en plural, aquesta vegada). I al frag. 12, s'ha traduït «evidence box» com a «caixa de proves».

20 Els fragments seleccionats es detallen a l'annex 8.3.

Al frag. 13, «arrested for DUI» s'ha adaptat a «arrestat per conduir begut». Aquí, el traductor ha traduït «arrest» pel *false friend* «arrestar». El DIEC, defineix «arrestar» com a: «Fer pres algú». En anglès, «arrest» és “to seize (a person) by legal authority and take them into custody”; és a dir, no és el mateix que «empresonar». Segurament hauria estat més adequat traduir-lo per «detenir» en el sentit de «Retenir (algú), privant-lo de llibertat», tal com recomana el Termcat. Cal destacar l'ús habitual d'aquest calc.

- *L'ús de la traducció literal*

Al frag. 1, el traductor ha fet una traducció literal de l'original «Now you have heard the expert testimony of the crime lab», i en català el personatge diu: «Ja han sentit el testimoni de l'expert del laboratori» (tot i que no ha traduït «crime»). Aquesta traducció podria ser més precisa si s'evités el calc «expert»; per exemple, «ja han sentit el testimoni del pèrit del laboratori forense».

Al frag. 18, que també es comentarà més endavant, hi ha algun fragment del parlament d'obertura de sessió de l'algutzir que ha estat traduït literalment: «God save the state and this honorable court» («Que Déu protegeixi el nostre Estat i també aquest honorable tribunal»).

Al frag. 24 hi trobem dues frases que s'han traduït literalment. La primera, «is the defense ready to continue?» s'ha traduït com a «la defensa està a punt per continuar?». I més endavant, «The defense calls CJ Nicholas», com a «La defensa crida en CJ Nicholas».

El frag. 30 comença amb la traducció literal de «Death by lethal injection» («Mort per injecció letal»), però, com es comenta més endavant, segueix amb una adaptació important (veure apartat *L'ús de l'adaptació*).

- *L'ús de l'equivalent establert*

Analitzem de nou en aquest apartat els conceptes legals equiparables.

Al frag. 1 hi trobem els següents termes equivalents: «defense» s'ha traduït per «defensa»; «alibi» per «coartada» (al frag. 6 torna a aparèixer); «the scene of the crime» per «l'escenari del crim»; «district attorney» per «fiscal del districte». Al fragment següent, el núm. 2, hi trobem també un parell d'equivalents: «forensic evidence» per «proves forenses» i «murder trials» per «judicis per assassinat».

Una mica més endavant, al frag. 3, «murder convictions» s'ha traduït per l'equivalent «condemnes per assassinat».

Al frag. 8, «to prosecute» s'ha traduït per «processar», d'acord amb el que diu Alcaraz Varó (2001/2013: 133).

Al següent fragment, el frag. 9, «courtroom» s'ha traduït per l'equivalent «sala», i «jury box» per «tribuna del jurat». I al frag. 10, «any leads» s'ha traduït per «alguna pista», i «witness» per «testimoni».

Al frag. 14 hi trobem dos nous equivalents: «warrant» per «ordre» i «to search» per «escorcollar», que ja hem vist a les pel·lícules analitzades anteriorment.

Al frag. 15 ens trobem amb una fórmula coneguda²¹, la que pronuncien els policies als EUA en detenir algú (el que s'anomena «llegir els drets a algú»). La traducció de l'original no és del tot literal, però, com una fórmula establerta i acceptada, repeteix expressions que s'han sentit en infinitat de sèries i pel·lícules doblades al català, com «queda detingut per l'assassinat de», «tot el que digui podrà ser utilitzat en contra seu», «té dret a un advocat», o «si no se'n pot pagar cap, se li assignarà...».

Al frag. 17 trobem de nou l'expressió «murder trial», traduïda com a «judici per assassinat».

Al frag. 18 ens trobem de nou amb un protocol o fórmula establerta, concretament la que pronuncia l'algutzir en començar la sessió del judici. En aquest cas, llevat de les reduccions que es comenten més avall, hi ha expressions com «All rise» que s'han traduït com a «Tothom dret» o «Please, be seated» com a «Poden seure, sisplau», que són equivalents habituals en les traduccions al català d'aquest tipus de pel·lícules. Més endavant, «the People» es tradueix amb l'equivalent «l'acusació». Més endavant, al frag. 22 la fórmula «I'll allow it» s'ha traduït com a «S'accepta».

Al mateix fragment ens trobem amb un altre equivalent: «Your Honor» es tradueix per «Senyoria». I, a la mateixa frase, hi ha un petit error d'equivalència en traduir «we were given no prior notice of this testimony», ja que en català es diu «la defensa no

21 La fórmula correspon a l'Advertència de Miranda («Miranda Warning»), que, com apunta Alcaraz Varó (2001/2013: 131), és l'advertència que tot agent de l'autoritat dels EUA ha de fer al detingut.

estava al corrent d'aquesta inspecció». Es podria considerar també com una adaptació, ja que en aquest fragment el traductor també en fa ús a la següent frase.

Al frag. 23, «continuance» es tradueix com a «ajornament» i «court adjourned» amb la fórmula «s'ajorna la sessió».

Al següent fragment, el núm. 24, trobem que «counselor» s'ha traduït amb l'equivalent «advocat». I, més endavant, tornem a trobar una fórmula que forma part del protocol i que l'espectador català té molt assumida perquè l'ha vist (i sentida) en moltes pel·lícules: el jurament d'un testimoni. L'equivalent de «Raise your right hand. Do you solemnly swear to tell the truth, the whole truth and nothing but the truth, so help you God?» s'ha escrit com a «Aixequi la mà dreta. Jura dir la veritat, tota la veritat i res més que la veritat, amb l'ajuda de Déu?». Comprovem que no és ben bé una traducció literal, però sí una fórmula estàndard coneguda i repetida en les versions doblades al català i, per tant, es pot considerar tota ella un equivalent establert.

Al frag. 26, «a contempt of court citation» es tradueix amb l'equivalent «una citació per desacatament al tribunal».

Més endavant, l'expressió «No further questions, Your Honor» es tradueix amb l'equivalent «no tinc més preguntes, Senyoria».

Al frag. 29, «Despite the sensational claims made by the defense (...)» s'ha traduït per «A pesar dels sorprenents arguments de la defensa (...)». Segons Alcaraz Varó (2001/2013: 139), «claims» són els «al·legats» utilitzats per cada part. És a dir, l'exposició dels arguments. Aquí, doncs, el traductor no ha emprat l'equivalent exacte, sinó un altre de més aproximat (o general). En canvi, més endavant, l'expressió «first-degree murder» sí que s'ha traduït per l'equivalent «assassinat en primer grau». I al fragment següent, el núm. 30, «death row» s'ha traduït com a «corredor de la mort».

Al frag. 36 hi ha una certa confusió en els equivalents utilitzats. El terme «retry» s'ha traduït com a «tornar a processar», però en realitat això no és correcte, ja que «try» és «jutjar», no «processar» («prosecute»). Estem parlant de dos moments diferents dels processos penals: primer es processa i després es jutja, tal com explica Alcaraz Varó (2001/2013: 133).

Al mateix fragment, «to keep him in prison» es tradueix amb l'equivalent «retenir-lo a la presó».

Finalment, al frag. 37, hi trobem els equivalents «acquitted» («absolt»), «declared a mistrial» («declarat nul el judici»), «evidence» («proves», en plural) i «to convict you» («condemnar-te»).

- *L'ús de la reducció*

Al mateix frag. 1, l'original diu «why Mr. Benson ran from the scene of the crime when the police came to his back door», i el traductor ha omès una part de la informació, i ho ha traduït com a «perquè el Sr. Benson va fugir quan la policia va arribar per sorpresa» (a més, ha fet una adaptació a la darrera part de la frase).

Al frag. 3 hi trobem un parell de reduccions. Quan a l'original el protagonista diu «It's the crime scene photo from the Andre Benson case», el traductor ha omès «crime scene» i ho ha traduït com a «Són fotos del crim del cas de l'Andre Benson». El resultat és una frase ambigua: les fotos no són d'un crim (és a dir, del moment en què es comet el crim), sinó de de l'escena d'un crim. A més, en català es diu «fotos» (en plural), però a l'original el personatge diu «photo» (i, efectivament, a la imatge es veu només una fotografia).

Més endavant, al mateix fragment, el personatge diu «There was no footprint match, no fiber match (...)». El traductor ha omès els dos «match» i ho ha traduït per «No hi havia ni empremtes, ni fibres (...)». Aquesta decisió (que també podria considerar-se un tipus de generalització) aporta informació errònia: probablement sí que hi havia empremtes i fibres, però cap coincidència amb les del sospitós.

Al frag. 15, «I'm sure Mr. Nicholas understands his Miranda rights» ha estat traduït per «Estic segur que el senyor Nicholas coneix bé els seus drets», ja que el públic català molt probablement desconeix l'Advertència de Miranda comentada anteriorment.

Al frag. 18 hi ha una clara omissió, afavorida pel fet que el text es diu en OFF. L'algutzir, seguint el protocol establert, pronuncia la fórmula arcaica «oyez, oyez, oyez». El traductor, aprofitant que, just en aquest moment, aquest personatge no es veu, omet completament aquesta expressió. Més endavant, l'expressió «Section 4 (...) is open and pursuant to adjournment (...)» també es redueix a «Queda oberta la Secció 4ª (...)»

- *L'ús de la compressió lingüística*

Al frag. 10, «Got a pretty good footprint» es tradueix per «Una empremta de sabata». Tot i la compressió, el número de síl·labes és similar i, per tant, podem deduir que el motiu principal ha estat, novament, l'ajust.

Al frag. 15 comentat anteriorment, el traductor ha omès una part de l'original, que diu «Anything you say can and will be used against you (...)». En català s'ha traduït com a «Tot el que digui podrà ser utilitzat en contra seu (...)».

Al frag. 17, «After two days of jury selection» s'ha traduït per «Un cop triat el jurat» (eliminant la informació dels dies que s'ha trigat en seleccionar el jurat). I més endavant, s'ha traduït «the most anticipated murder trials (...)» per «un dels judicis que ha despertat més expectació (...)».

Al frag. 18, hi ha un parell de compressions: «We are, Your Honor» («Sí, senyoria») i «Defense is ready, Your Honor» («Sí, senyoria»).

Més endavant, al frag. 22, quan el fiscal pregunta al pèrit del laboratori «And what did you find on it?», la traducció diu «I què han trobat?». Aquí, el traductor ha omès «on it» (és a dir, la roba de l'acusat), però no és una omissió greu perquè, per context, s'entén.

Al frag. 23 hi ha també un parell de compressions: quan la defensa diu «the defense requests a continuance at this time (...)», a la traducció s'ha elidit «at this time», i el català diu «la defensa sol·licita un ajornament (...)». Més endavant, «Motion granted» se simplifica amb un «Concedit» (també es podria considerar un equivalent establert).

Al frag. 25, la frase «about the DA's office planting forensic evidence in murder trials in order to obtain guilty verdicts» s'ha traduït per «sobre la manipulació de proves per part de l'oficina del fiscal per obtenir veredictes de culpabilitat». Està clar que, per temes d'ajust, i ja que «l'oficina del fiscal» és més llarg que «DA's office», s'han eliminat «forensic» i «murder trials». Es podria considerar també una reducció (per l'el·lipsi d'informació), i fins i tot una generalització en la traducció de «planting» (és a dir, «col·locar») per «manipulació».

- *L'ús de la particularització*

Al mateix frag. 9, «the judge's bench» s'ha traduït com a «la cadira del jutge», però en realitat es refereix a tota la zona on se situa el magistrat (el que es coneix com a «estrada»). La cadira, doncs, n'és només una part.

Al frag. 18, «we'll begin with our opening statements, Mr. Hunter» es tradueix per «Comencem amb l'exposició de l'acusació, senyor Hunter». En realitat, el jutge es refereix a l'exposició d'obertura²² de les dues parts, no només de l'acusació.

Al frag. 19, «knife» es tradueix com a «navalla», que de fet és un tipus de ganivet.

Més endavant, al frag. 31, «digital forensics» s'ha traduït com a «material forense», quan en realitat el personatge es refereix a un terme més general, no pas a material forense: la ciència forense especialitzada en examinar material digital.

Més endavant, al fragment núm. 33, «This is Colletty from Major Crime» s'ha traduït per «sóc Colletti, d'Homicidis». En realitat, «Major Crime» és «Delictes Greus», un departament on no només es tracta amb homicidis. De tota manera, no és una informació vital per a l'argument de la pel·lícula.

- *L'ús de la generalització*

El frag. 1 comença amb un parell de generalitzacions: «eyewitness» i «ballistic match» han estat traduïdes per «testimonis» i «proves balístiques». Els matisos «testimonis oculars» i «coincidències en les proves balístiques» es perden en la traducció, però en aquest punt de l'argument això no és excessivament rellevant.

Més endavant, al mateix fragment, també comprovem que «the deceased» s'ha traduït com a «víctima». Per context s'entén que la «víctima» està morta, però per definició una víctima pot també patir només danys.

Al frag. 17, «District Attorney Mark Hunter will deliver his opening arguments» s'ha traduït com a «El fiscal del districte obrirà el judici exposant les bases de l'acusació». Aquí, el traductor no especifica que es tracta de l'argumentació inicial o exposició d'obertura.

Al frag. 19, «People's Exhibit C» es tradueix com a «prova C de l'acusació». En realitat, «exhibit» és una «prova material», tal com especifica Alcaraz Varó (2001/2013: 138). Al mateix fragment, «Could that be the murder weapon?» es tradueix per «Podria ser l'arma del delicte?».

22 Vegeu Alcaraz Varó (2001/2013: 138-139)

Al frag. 28, la paraula «felon» s'ha traduït per un terme més general, «delinqüent», ja que «felon» és algú que comet «felony», és a dir, un delictes greu, tal com especifica Alcaraz Varó (2001/2013: 127). I, d'una manera similar, al frag. 32 «crime scene evidence» s'ha traduït pel terme «proves»

- *L'ús de la transposició*

Al frag. 11 es tradueix «Lots of arrests for solicitation» com a «Arrestada molts cops per prostitució». Cal destacar que la frase segueix amb «some for drugs», i en català «algunes per droga». Hi ha un error, doncs, en el gènere: hauria de ser «alguns [cops] per droga».

Al frag. 21, la traducció al català de «So in fact, would it be fair to say that there is no direct forensic evidence whatsoever connecting my client to this crime?» s'ha traduït per «En definitiva, seria correcte afirmar que no existeix cap prova forense que relacioni directament el meu client amb aquest crim?».

- *L'ús de la compensació*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de la descripció*

Al frag. 1, l'original diu «our whole case is circumstantial». El traductor ha optat per no emprar el calc i traduir-ho com a «el cas es basa en suposicions». I més endavant, al frag. 36, «as the case was circumstantial and not that strong without the DNA evidence» també s'ha traduït de la mateixa manera: «ja que el cas era poc clar i basat en suposicions sense la prova d'ADN».

- *L'ús de l'ampliació lingüística*

Al frag. 20, «Your witness» es tradueix per «El testimoni és seu», i «No further questions» per «No tinc més preguntes». També es pot considerar una transposició.

Al frag 22. l'original «We missed it the first time. It happens.» s'ha traduït com a «A la primera inspecció se'ns va escapar. Ja passa, de vegades».

Al frag. 29, l'expressió «due to the viciousness of the crime» s'ha ampliat lleugerament i s'ha traduït com a «per l'acarnissament amb què es va cometre el crim» en comptes, per exemple, de traduir-ho per «per la brutalitat del crim».

Al frag. 36, «Bail is pending» s'ha traduït per una expressió més llarga: «Encara no se n'ha fixat la fiança».

- *L'ús de l'amplificació*

Al frag. 1 hi trobem un parell d'amplificacions a la mateixa frase. Quan l'original diu «This cigarette butt with Andre Benson's DNA all over it was found at the scene of the crime (...)», el traductor ha afegit informació i ho ha traduït com a «Una burilla analitzada en el laboratori té l'ADN de l'Andre Benson, només d'ell, i la van trobar a l'escenari del crim (...)».

Més endavant, al frag. 4 i al frag. 8, l'expressió amb acrònim «DA's office» s'ha traduït com a «Fiscalia del Districte».

Al frag. 26, «My client is on trial for his life» s'amplia amb la traducció: «El meu client s'enfronta a la pena capital» (s'especifica la possible condemna).

Al frag. 36, «because all DNA evidence in these trials is now suspect» s'ha traduït per «perquè no hi ha la certesa que les anàlisis d'ADN siguin del tot fiables».

- *L'ús de la modulació*

Al frag. 3, «Now that's not something a district attorney is supposed to do» s'ha traduït mitjançant modulació per «Això no és el que espera la gent d'un fiscal del districte».

Al frag. 5, el traductor ha optat per una modulació per traduir l'original «All of these 17 convictions were decided by DNA evidence» per «En els disset casos, va aconseguir la condemna presentant proves d'ADN».

Més endavant, al frag. 7, «He'll arrest me» i «he'll put me on trial» s'ha traduït com a «Em farà detenir» i «aniré a judici».

Al frag. 13, «It's just I sort of got arrested» s'ha traduït mitjançant modulació com a «No, només ha estat com... com una detenció».

Al frag. 19, «this [the knife] was taken from the defendant's apartment» s'ha traduït com a «La van trobar al pis de l'acusat», i d'aquesta manera s'introdueix un matís de canvi de punt de vista.

Abans s'ha comentat aquesta frase del frag. 22: «we were given no prior notice of this testimony». Aquí, el traductor també ha emprat una modulació, en canviar lleugerament el punt de vista i traduir-ho com a «la defensa no estava al corrent d'aquesta inspecció».

Més endavant, al frag. 26, l'original «There will be no mistrial» s'ha traduït per «No aconseguirà que s'anul·li el judici», emprant un clar canvi de punt de vista.

Al fragment següent, el núm. 27, «the DA's case was purely circumstantial (...)» s'ha traduït per «el fiscal comptava només amb proves circumstancials», introduint també un canvi de punt de vista.

Al frag. 36, l'original diu «As a result, he [The acting district attorney] saw no reason to keep him in prison», però la traducció converteix la frase en impersonal «Així doncs, no hi ha prou raons per retenir-lo a la presó».

Finalment, al frag. 37, la frase passiva «you weren't acquitted» s'ha traduït amb una d'activa: «no t'han absolt».

- *L'ús de la variació*

Al frag. 10, el traductor fa un canvi de to textual al personatge de Ben (inspector de policia). Quan a l'original diu «Got a witness. Fella over there saw the whole thing. Or at least his dog did. It bit the perp», el traductor ha optat per canviar el registre a un de més formal: «Tinc un testimoni. Un home que ho va veure tot. O almenys el seu gos. Va mossegar l'autor».

- *L'ús de la substitució*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

- *L'ús de l'adaptació*

Al frag. 7, «he'll indict me» s'ha traduït com a «m'acusarà». Al sistema jurídic nord-americà, un «indictment» és un escrit d'acusació formal del gran jurat, tal com apunta

Alcaraz Varó (2001/2013: 134). En aquest cas, el traductor ho ha adaptat a un terme més general i comprensible per a l'espectador català.

Al frag. 13, «arrested for DUI» s'ha adaptat a «arrestat per conduir begut». L'acrònim DUI correspon a «Driving Under the Influence (of an intoxicating substance)», és a dir, conduir sota els efectes de l'alcohol, tal com indica Alcaraz Varó (2001/2013: 146).

Al frag. 17, el traductor ha variat considerablement el text original «CJ Nicholas is scheduled to be here in just a moment» per «CJ Nicholas s'enfronta a una acusació per assassinat». Una possible explicació és el fet que en aquesta seqüència els personatges parlen els uns sobre els altres, i el text no s'entén del tot bé i potser no estava al guió original definitiu. El traductor, en aquests casos (o l'ajustador, o el mateix director de doblatge) ha d'«inventar» el text i és per això que pot arribar a diferir tant de l'original.

Al frag. 22, «we only discovered this evidence yesterday» s'ha adaptat per «no vam conèixer els resultats fins ahir», canviant lleugerament els sentit, però no de manera excessivament significativa.

Al fragment següent, el núm. 23, hi ha una nova adaptació (que també pot considerar-se una generalització), quan l'original diu «we're expecting the appearance of a rebuttal witness». Segons Alcaraz Varó (2001/2013: 139), es tracta d'un «testimoni de descàrrec» o «de refutació», és a dir, un testimoni que refuti el que un o diversos testimonis de la part contrària han declarat abans. En català s'ha traduït per «estem esperant que arribi un testimoni clau».

Una mica més endavant, l'expressió «They are trying to create a jury nullification so you'll call for a mistrial» s'ha adaptat per «Intenta confondre el jurat i el tribunal perquè declari nul el judici». En aquest cas, la traducció no és del tot correcta. Una «jury nullification» es dona quan el jurat absol l'acusat perquè, tot i considerar-lo culpable d'haver delinquit, creu que en aquest cas particular la llei no s'hauria d'aplicar, o perquè no està d'acord amb el delicte del qual se l'acusa. El sentit, doncs, queda alterat: no es tracta de confondre el jurat (i menys al tribunal), sinó de fer que arribi a un tipus de conclusió. Més endavant, «you cannot allow them to present this ridiculous defense» també s'ha adaptat per «Senyoria, no permeti que continuïn amb aquesta estratègia ridícula».

Al frag. 27, «he planted the evidence to tie you to the murder scene» s'ha adaptat per «va a portar una prova falsa per tal d'implicar-lo en el crim». Aquí, de nou, hi ha un

lleuger però significatiu canvi de sentit: la manera en què el fiscal aporta la prova falsa és mitjançant la col·locació, a l'escena del crim, d'una prova falsa. I l'original diu «relacionar-lo amb l'escena del crim». En aquesta adaptació, doncs, es podria dir que s'ha fet també una generalització.

Al frag. 29 s'utilitzen un parell d'adaptacions. La primera, a «It took the jury less than five hours to return a verdict of guilty (...)». En aquest cas, «return a verdict» s'ha traduït com a «arribar a un veredict». Una traducció més precisa, com apunta Alcaraz Varó (2001/2013: 140) seria «dictar un veredict». La segona adaptació es dona a la traducció de «Sentencing is next week». En català diu «La sentència serà ferma la setmana vinent». Segons Alcaraz Varó (2001/2013: 143), «sentencing date» és la «data en què es dicta la pena» si el veredict del jurat és de culpabilitat.

Al fragment següent, el núm. 30, hi ha una important adaptació de l'original, que diu «Death by lethal injection. That was the sentence handed down by the jury in the CJ Nicholas murder trial, the verdict in the penalty phase of the trial». Donat que qui imposa la sentència no és el jurat, sinó el tribunal o el gran jurat, la traducció no és del tot correcta: «Mort per injecció letal. Ja coneixem la sentència del jurat que, després d'emetre un veredict de culpabilitat, ha condemnat a la pena de mort CJ Nicholas». Tal com apunta Alcaraz Varó (2001/2013: 143), les penes les imposen els tribunals. El jurat es limita a emetre un veredict de culpabilitat o de no culpabilitat. El traductor tampoc no ha traslladat al català el concepte de «penalty phase of the trial», que és quan es dicta la pena (també coneguda com «sentencing date»).

Al frag. 36, la traducció de «charged with the falsifying of evidence in the murder trial of Andre Benson, causing a mistrial in that case and 17 others (...)» no té en compte una part de la informació (la referent a la nul·litat del judici), i diu «se l'acusa d'haver falsificat les proves en el judici d'Andre Benson, i també d'haver-ho fet en 17 judicis més».

Més endavant també s'adapta la frase «Hunter was taken to the county jail and booked this afternoon». El procediment penal als EUA, com diu Alcaraz Varó (2001/2013: 130), comença amb l'arrest del sospitós per part de la policia, que omple la seva fitxa policial («booking») i el posa sota custòdia perquè, més endavant, respongui a una acusació criminal. La custòdia normalment té lloc a una presó local, com en aquest cas («county jail»). La traducció d'aquesta frase no contempla el detall de l'original: «Mark Hunter ha ingressat aquesta tarda a la presó del comtat».

Finalment, al frag. 37, «And after you are acquitted they can't try you again because of double jeopardy» s'ha adaptat per «I un cop absolut ja no et poden tornar a jutjar pel mateix crim». Aquí, el traductor sí que ha traduït «try» per «jutjar» (no «processar»), però el més destacable és l'adaptació que fa per traduir l'expressió «double jeopardy». Segons Alcaraz Varó (2001/2003: 134), aquest és un fet que prohibeix expressament l'Esmena V de la Constitució.

- *L'ús de la creació discursiva*

En els fragments analitzats en aquesta pel·lícula no s'ha detectat l'ús d'aquesta tècnica.

Resum d'equivalències lèxiques

A continuació es presenta un quadre amb algunes de les equivalències lèxiques que s'han analitzat:

VO anglesa	VOD català	Proposta traducció²³
Detective	Detectiu	Inspector
Physical evidence	Proves físiques	Proves materials
Crime lab	Laboratori	Laboratori forense
Alibi	Coartada	Coartada
District attorney	Fiscal del districte	Fiscal del districte
Forensic evidence	Proves forenses	Proves forenses

23 Veure nota 14.

Murder convictions	Condemnes per assassinat	Condemnes per assassinat
Murder trial	Judici per assassinat	Judici per assassinat
To prosecute	Processar	Processar
Courtroom	Sala	Sala del tribunal
Jury box	Tribuna del jurat	Tribuna del jurat
Leads	Pistes	Pistes
Warrant	Ordre	Ordre judicial
Continuance	Ajornament	Ajornament
Contempt of court citation	Citació per desacatament al tribunal	Citació per desacatament al tribunal
Claims	Argumenta	Al·legats
Retry	Tornar a processar	Tornar a jutjar
Acquitted	Absolt	Absolt
To declare a mistrial	Declarar nul el judici	Declarar nul el judici
To convict	Condemnar	Condemnar

To indict	Acusar	Acusar formalment
Rebuttal witness	Testimoni clau	Testimoni de descàrrec o de refutació
To return a verdict	Arribar a un veredicte	Emetre o dictar un veredicte

5.4 Quadre resum-comparatiu de les tècniques de traducció emprades a les tres pel·lícules analitzades

Tècnica de traducció	Fals culpable (1956)		Michael Clayton (2007)		Més enllà del dubte (2009)	
	Nombre de tèc.	% s/ nombre total a la pel·lícula	Nombre de tèc.	% s/ nombre total a la pel·lícula	Nombre de tèc.	% s/ nombre total a la pel·lícula
1) Manlleu	1	2,13%	0	0	0	0
2) Calc	2	4,26%	2	4,76%	4	4,17%
3) Traducció literal	0	0	0	0	4	4,17%
4) Equivalent establert	22	46,81%	14	33,33%	29	30,21%

5) Reducció	4	8,51%	2	4,76%	5	5,21%
6) Compressió ling.	1	2,13%	3	7,14%	8	8,33%
7) Particularització	0	0	3	7,14%	5	5,21%
8) Generalització	0	0	4	9,52%	6	6,25%
9) Transposició	2	4,26%	1	2,38%	2	2,08%
10) Compensació	0	0	0	0	0	0
11) Descripció	0	0	1	2,38%	2	2,08%
12) Ampliació ling.	0	0	0	0	4	4,17%
13) Amplificació	2	4,26%	2	4,76%	5	5,21%
14) Modulació	4	8,51%	2	4,76%	9	9,38%
15) Variació	0	0	1	2,38%	1	1,04%
16) Substitució	0	0	0	0	0	0
17) Adaptació	9	19,15%	7	16,67%	12	12,50%

18) Creació discursiva	0	0	0	0	0	0
TOTAL TÈCN.	47		42		96	

Hem recordar que aquestes xifres no són estadísticament representatives ni comparables, entre d'altres raons perquè no s'ha analitzat el mateix nombre de fragments a totes les pel·lícules, i perquè cada fragment té una extensió molt diferent. Al següent apartat farem referència a les conclusions que podem extreure d'aquestes xifres.

6 Conclusions

En aquest treball hem vist reptes, restriccions i tècniques a l'abast dels traductors audiovisuals, en concret dels professionals que s'han d'enfrontar a la traducció al català de pel·lícules nord-americanes de temàtica jurídica, on s'han de tenir en compte les importants diferències culturals i de sistemes jurídics que existeixen entre els EUA i Catalunya. Un exemple concret que hem vist és el de la traducció a la pel·lícula *Més enllà del dubte* de “your Miranda rights”: en català no s'entendria una traducció literal, i cal utilitzar una estratègia vàlida en traducció audiovisual, com per exemple la de reducció. El traductor, en aquest cas, ha optat per “els seus drets”.

A banda de les restriccions internes comentades més amunt, el traductor audiovisual també pateix restriccions externes o professionals, que també hem comentat i que es descriuen amb detall a Martí Ferriol (2013: 151). En el cas del català, el traductor audiovisual es troba, entre d'altres restriccions, amb els llibres d'estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals i amb la figura del lingüista. El fet, a més, que el text traduït passi per diversos filtres abans de transformar-se en el producte doblat definitiu (entre ells, l'ajust i la correcció lingüística, però també el criteri del director de doblatge o fins i tot dels mateixos actors), significa que el traductor perd el control de la seva obra i, el que és pitjor, que aquesta pot patir canvis que afectin la seva qualitat.

En analitzar les tècniques de traducció utilitzades a les tres pel·lícules no s'han pogut extreure conclusions estadístiques, però s'ha pogut comprovar que, després de l'**equivalent establert** (que Martí Ferriol situa a la zona del mètode de traducció literal), la segona tècnica més emprada és l'**adaptació** (situada a l'altre extrem, al mètode interpretatiu-comunicatiu), i la tercera, en dues de les pel·lícules, la **modulació** (també en aquest mètode). A partir d'aquí, les tècniques varien molt, i no permeten definir un model clar per a cada pel·lícula, i molt menys comparar les unes amb les altres. Però el que sí podem afirmar és que si el traductor no troba un equivalent establert (especialment per a la terminologia especialitzada), el següent pas és adaptar termes i fraseologia perquè l'espectador català pugui entendre els conceptes i no li resultin estranys.

Tot i que no és objecte d'aquest estudi, aquesta anàlisi ha deixat entreveure un *subllenguatge jurídic-cinematogràfic* a cavall entre la realitat jurídica nord-americana i el llenguatge jurídic traduït al català per al doblatge. En altres paraules, el traductor no pot adaptar al cent per cent la terminologia jurídica nord-americana a la terminologia jurídica catalana (i, per extensió, al sistema jurídic vigent a Catalunya) perquè el

context on s'emmarca la pel·lícula és el sistema jurídic nord-americà i, com comentàvem abans, la paraula no pot contradir la imatge que rep l'espectador. Aquí, doncs, el binomi cultura-llenguatge pren una nova dimensió. Però, com diem, això s'hauria d'estudiar més a fons en futurs treballs d'investigació.

7 Bibliografía

- ABEL, M. (coord.); IGLESIAS, L. (asses. Ling.) (2011). *Bilingual legal dictionary (English-Spanish)*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela. Disponible a:
<<https://dspace.usc.es/bitstream/10347/3599/3/dictionary.pdf>>
- AINAUD, J.; ESPUNYA, A.; PUJOL, D. (2003). *Manual de traducció anglès-català*. Vic: Eumo Editorial [et. al]
- ALCARAZ, E. (1994/2007). *El inglés jurídico*. Barcelona: Ariel.
- ALCARAZ, E.; CAMPOS, M.A.; MIGUÉLEZ, C. (2001/2013). *El inglés jurídico norteamericano*. Barcelona: Ariel.
- ÁVILA, A. (1997). *El doblaje*, Madrid: Cátedra, col. Signo e Imagen.
- BALLESTER CASADO, A. R. (1999). *Traducción y nacionalismo: la recepción del cine americano en España a través del doblaje (desde los inicios del sonoro hasta los años noventa)*, tesi doctoral presentada a la Facultat de Traductors i Intèrprets de la Universidad de Granada.
- CHAUME, F. (2004). *Cine y traducción*, Madrid: Ediciones Cátedra, col. Signo e Imagen.
- COMES, L. (2007). “El doblatge en català”. Dins: *Monogràfic: La qualitat de la llengua en els mitjans audiovisuals*, Barcelona: Quaderns del CAC, núm. 28.
- CONTRERAS, N. (2015). “Entrevista a Quico Rovira-Veleta. El traductor (audiovisual) en su laberinto”. Dins: *Cine, doblaje y subtitulación*, Alacant: Quaderns de Cine, núm. 10, p. 49-57. [Consulta: 25 d'abril de 2016]. Disponible en línia a:
<<http://www.cervantesvirtual.com/obra/entrevista-a-quico-rovira-beleta-el-traductor-audiovisual-en-su-laberinto/>>
- GILABERT, A.; LEDESMA, I.; TRIFOL, A. (2001). “La sincronización y adaptación de guiones cinematográficos”. Dins: M. Duro (coord.). *La traducción para el doblaje y la subtitulación*, Madrid: Cátedra, col. Signo e Imagen, p. 325-330.
- GÓMEZ CAPUZ, J. “Diseño de análisis de la interferencia pragmática en la traducción audiovisual del inglés al español”, en J. D. Sanderson (eds.), *¡Doble o nada! Actas de*

las I y II Jornadas de doblaje y subtitulación, Alicante, Publicacions de la Universitat d'Alacant, 2001.

IZARD, N. (1992). *La traducció cinematogràfica*, Barcelona: Publicacions de la Generalitat de Catalunya.

MARTÍ FERRIOL, J. L. (2006). *Estudio empírico y descriptivo del método de traducción para doblaje y subtitulación*, tesi doctoral presentada a la Universitat Jaume I de Castelló.

- (2013). *El método de traducción: doblaje y subtitulación frente a frente*. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I.

MORENO, L.; HURTADO, A. (2002). «Translation techniques revisited: a dynamic and functionalist approach». Dins: *Meta: Journal des traducteurs / Translators' journal*, núm. 47, p. 498-512.

RIVAYA GARCÍA, B. (1993). "Algunas preguntas sobre Derecho y Cine". Dins: *Anuario de Filosofía del Derecho*, núm. 10, p. 220-230.

VILA I MORENO, F. X. [et al.] (2007). "Sense accents? Les contradiccions de l'estàndard oral en els doblatges catalans de pel·lícules d'animació". Dins: *Revista de Llengua i Dret*, núm. 47, p. 387-413.

Pel·lícules

Fals culpable [enregistrament vídeo]. Dirigida per Alfred Hitchcock. Barcelona: Warner Bros, 1959. 1 DVD: 101 min.

Més enllà del dubte [enregistrament vídeo]. Dirigida per Peter Hyams. Barcelona: DeAPlaneta, 2009. 105 min.

Michael Clayton [enregistrament vídeo]. Dirigida per Tony Gilroy. Barcelona: DeAPlaneta, 2007. 1 DVD: 120 min.

Recursos electrònics:

Esadir.cat [en línia]: Portal lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Disponible a: <<http://www.esadir.cat>>

Cercaterm [en línia]: Termcat, Centre de Terminologia de la llengua catalana.
Disponible a: <<http://www.termcat.cat/ca/Cercaterm/>>

Justiterm [en línia]: Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. Disponible a: <<http://justicia.gencat.cat/ca/serveis/justiterm/>>

Llibre d'estil de la CCMA [en línia]. Disponible a: <<http://www.ccma.cat/lilibredestil/>>

Diccionaris en línia:

DIEC [en línia]: Institut d'Estudis Catalans. Disponible a: <<http://www.dlc.iec.cat>>

Oxford Dictionaries [en línia]: Oxford University Press. Disponible a:
<<http://www.oxforddictionaries.com/>>

Diccionario de la lengua española [en línia]: Real Academia de la Lengua Española.
Disponible a: <http://www.rae.es>>

8 Annexes

8.1 Fitxa de la pel·lícula *Fals culpable*

Títol: The wrong man (Fals culpable)

Director: Alfred Hitchcock

Guió: Maxwell Anderson, Angus MacPhail

Actors: Henry Fonda, Vera Miles, Anthony Quayle, Harold J. Stone, Charles Cooper

Any: 1956

País: EUA

Productora: Warner Bros.

Fitxa de doblatge en català: No disponible

Primera emissió a TV3: 23/06/1996 (Font: esadir.cat)

Fitxa de doblatge en espanyol (cine 1959)

Estudi: Oro Films-EXA (Madrid)

Director de doblatge: Francisco Sánchez

Traducció: No disponible

Ajust: No disponible

Fitxa de doblatge en espanyol (TVE 1973)

Estudi: Arcofon-Vallehermoso (Madrid)

Director de doblatge: José Ángel Juanes

Traducció: No disponible

Ajust: José Ángel Juanes

Fitxa de doblatge en espanyol (TVE 1990): No disponible

Sinopsi:

En una asseguradora, Manny, un músic de jazz de Nova York casat i amb dos fills, és confós per un atracador que va robar-hi uns dies abans, i denunciat a la policia. Tots els testimonis i les proves materials l'inculpen, i, després de sortir sota fiança, prova de demostrar la seva innocència. La seva dona no pot suportar-ho i ha de ser internada en un psiquiàtric. Finalment, la policia, per casualitat, troba el veritable culpable, i Manny és posat en llibertat i haurà de refer la seva vida.

Fragments seleccionats²⁴:

Nº frag.	Codi de temps	Personatge	V.O. anglesa	V. D. català
1	00:20:50	INSPECTOR	I: There's been a number of hold-ups in this area, all pulled off by one man. People have come forward with descriptions of the man. It's been brought to our attention that you fit the description.	I: Hi ha hagut uns atracaments en aquest barri, tots obra d'un sol home. Hi ha gent que ens l'ha descrit, aquest home. I ens hem adonat que vostè encaixa amb les descripcions.
2	21:11	CHRIS	C: Why are you	C: Doncs i per què no me'n

²⁴ Els codis de temps emprats corresponen als de la versió en català emesa per TV3 (sense anuncis). Obtinguda a través de l'enllaç proporcionat a www.totsrucs.cat.

		INSPECTOR	<p>keeping me?</p> <p>I: Everything has to be done according with certain procedure, you see. People bring accusations. All right, we look into the matter. See if there's anything to it.</p> <p>C: I'm completely innocent.</p> <p>I: We can't take anybody's word for that, you know. We have to clear you before you can go.</p> <p>C: How do you clear me?</p> <p>I: It's purely a routine matter.</p>	<p>puc anar?</p> <p>I: Les coses s'han de fer seguint uns passos determinats, ho entén? Ens vénen amb acusacions. Molt bé, hi hem de donar un cop d'ull, veure si hi ha alguna cosa de cert.</p> <p>C: Sóc completament innocent.</p> <p>I: No en tenim prou, amb la paraula en aquests casos. Per deixar-lo anar, hem de poder retirar l'acusació.</p> <p>C: I com ho fan, això?</p> <p>I: Bàsicament, és qüestió de rutina.</p>
3	30:12	INSPECTOR	I: You'll be confronted by the witnesses.	I: Tindrà un acarament amb els testimonis.
4	35:40	INSPECTOR 2	I2: Positive identification.	I2: Identificació segura.
5	36:48	COMISSARI	C: With the evidence before us, there's nothing to do but lock him up.	C: Amb aquestes proves, se l'ha de tancar per força.

6	38:38	INSPECTOR 2	I2: We're booking this man for robbery, lieutenant.	I2: El fitxem per atracament, tinent.
7	39:03	TINENT CHRIS INSPECTOR 2	T: Use narcotics? C: No. T: What's the charge? I2: Assault and robbery. Held up the Associated Life of New York. Stole \$71. T: All right, search him.	T: Es droga? C: No. T: Acusació? I2: Atracament. Va atracar l'Associated Life a Nova York. Va robar 71 dòlars. T: Està bé, escorcollí'l.
8	42:28	GENE MARE ESPOSA	G: Manny was locked up for the holdup of the Associated Life of New York. M: Arrested? E: I knew it was something like that. G: He was booked and locked up at the 110th Precinct station. E: Can I see him? G: Not tonight. He's gonna be arraigned, at felony court at 10:00 tomorrow morning. E: Then he has to spend the night in jail.	G: Han agafat el Manny per l'atracament a l'Associated Life a Nova York. M: L'han detingut? E: Sabia que era una cosa així. G: L'han fitxat i tancat a la comissaria del districte 110. E: Que el puc veure? G: No, aquesta nit no. L'acusaran al jutjat d'instrucció a les 10 del matí de demà. E: S'ha de passar la nit tancat?

9	45:42	JUTGE	J: Arrested for burglary by Detective Bard, 8th Squad sentenced to state's prison, Judge Fell, County Court Manhattan for five to 10 years. Still on parole?	J: Detingut per l'inspector Bard, de la Brigada número 8, condemnat a presó pel Jutge Farrell, del Jutjat del Comtat de Manhattan, de 5 a 10 anys. Encara està en llibertat sota paraula?
10	46:16	FUNCIONARI	F: Assault and robbery. Nothing on the yellow sheet.	F: Atracament. Sense antecedents.
11	46:22	INSPECTOR 2	I2: This man's being held for questioning by the district attorney's office.	I2: Està detingut perquè l'interrogui l'oficina del fiscal de districte.
12	46:45	FUNCIONARI	F: On a charge for grand larceny...	F: Estan acusats de robatori d'importància...
13	47:29	JUTGE	J: The defendant is discharged.	J: L'acusat queda en llibertat.
14	47:31	BIDELL	B: Felony court docket number 98: Christopher Balestrero. Officer, raise your right hand. Do you swear to the truth of your affidavit?	B: Jutjat d'instrucció, nº de registre 98. Christopher Balestrero. Aixequi la mà dreta, sisplau. Jura que l'afidàvit que ha signat és veritat?
15	47:48	ADVOCAT	A: I'm appearing for the defendant.	A: Represento l'acusat. J: Ha presentat un avís de

		BIDELL JUTGE	J: Did you file a notice of appearance? A: Yes, sir. B: You waive the reading of the complaint? A: Yes. J: How do you plead? A: Not guilty. Judge, will you put this over to February 2nd for a hearing? J: All right, February 2nd. The defendant is held in \$ 7500 bail.	compareixença? A: Sí, senyor. B: Renuncia a la lectura de la demanda? A: Sí. J: Què declara? A: No culpable. Senyor jutge, ho posarà per l'audiència del 2 de febrer? J: D'acord, dia 2 de febrer. Es determina una fiança de 7.500 dòlars.
16	48:10	FISCAL JUTGE	F: Your Honor, this is an armed robbery. That would be a minimum bail in a case of this type. J: Your request is denied, counselor. Put him downstairs, officer.	F: Senyoria, és un robatori a mà armada, i és una quantitat mínima en un cas d'aquesta mena. J: No accepto la seva petició. Porti'l al pis d'abaix, senyor inspector.
17	48:39	INSPECTOR 2	I2: You're being held over for the grand jury.	I2: El seu cas passa al jurat d'acusació.
18	55:40	ROSE	R: The lawyer in felony court said he'd recommend a Mr.	R: L'advocat del jutjat ens ha recomanat un cert senyor O'Connor.

			O'Connor.	
19	01:08:24	O'CONNOR	O: We'll be able to use the Ferraros as character witnesses, at least.	O: I els Ferrero almenys podran testificar sobre la seva reputació.
20	01:21:53	ALGUTZIR	A: These persons are called here today as jurors to try you on an indictment charging you with crimes of robbery in the second degree, two counts grand larceny in the second degree, three counts and assault in the second degree, two counts. As they come to be sworn and before you may be heard.	A: Aquestes persones han vingut com a jurats per jutjar-lo a vostè pels delictes d'atracament a mà armada, dues acusacions; gran furt, tres acusacions; i agressió, dues acusacions. Abans de prendre'ls el jurament té dret a la paraula.
21	01:22:21	FISCAL	F: She will positively identify him for you (...)	F: L'identificarà de manera concloent (...)
22	01:23:15	FISCAL	F: (...) when you have heard and seen the witnesses you will only be able to bring one verdict and that will be 'guilty as charged.'	F: (...) que després de sentir i veure els testimonis de l'acusació, tan sols podran pronunciar un sol veredicte: un veredicte de culpabilitat.
23	01:23:34	O'CONNOR	O: May it please the court. Mr. Foreman, ladies and gentlemen	O: Amb el permís del tribunal. Senyor president, senyores i senyors del jurat.

			<p>of the jury. You have heard in considerable detail the indictment on this case. As the district attorney has told you an indictment is only an accusation. I would much prefer that the proof in this case come from the witnesses that we will bring during the trial. Because, in the last analysis, what I say to you now or hereafter or what Mr. Tomasini has said or may say to you later on is of little or no significance in the case. You must decide the case upon the testimony from the lips of the witnesses as they appear before you. A defendant, under the American system of justice is obliged to prove nothing. He can sit here mute and say not a word. The burden of proof lies upon the people.</p>	<p>Han sentit l'acta d'acusació detallada d'aquest cas. Tal com el fiscal de districte els ha dit, un acta d'acusació és tan sols una acusació. M'estimaria més que la prova d'aquest cas es basés en les declaracions dels testimonis que durem a la sala durant el judici. Perquè, en darrer terme, això que els diré ara, i d'ara endavant, o el que el senyor Tomasini els ha dit o els pot dir més endavant, té poca o gens importància pel cas. Han de decidir a partir de les declaracions dels testimonis que vindran davant seu. Un acusat, en el sistema nord-americà de justícia, no està obligat a demostrar res. Es pot quedar sense dir ni paraula. I la demostració recau en l'acusació.</p>
24	01:26:20	JUTGE	J: Let the record show (...)	J: Que consti en acta (...)

25	01:27:38	O'CONNOR FISCAL JUTGE	<p>O: Were there any men in that alleged lineup you knew before that night?</p> <p>F: I object to the words 'alleged lineup.'</p> <p>J: Whatever you wanna call it. No, I will allow it. That's his choice of words.</p>	<p>O: Hi havia cap home en aquella pretesa roda de reconeixement que conegué d'abans?</p> <p>F: Protesto per la paraula "pretesa".</p> <p>J: Que en digui com vulgui. No li accepto la protesta. Pot triar les paraules que vulgui.</p>
26	01:28:45	MEM. JURAT JUTGE	<p>MJ: Your Honor, do we have to sit here and listen to this?</p> <p>J: The court will rule on what is proper evidence, Mr. Juror. The court is a sober judge of what is proper evidence. When the case is submitted to you, you will be the sole judges of the facts.</p>	<p>MJ: Senyoria, hem d'estar-nos aquí escoltant això?</p> <p>J: El tribunal decideix d'acord amb les proves pertinents, i decideix què és una prova pertinent. Quan se sotmetrà el cas a jurat, decidirà d'acord amb els fets.</p>
27		O'CONNOR JUTGE	<p>O: Your Honor, may counsel approach the bench?</p> <p>J: Yes, sir.</p> <p>O: If Your Honor pleases, in view of all the circumstances connected with the incident that has just</p>	<p>O: Senyoria, puc acostar-me a fer-li una consulta?</p> <p>J: Sí (inintel.)</p> <p>O: En vista de totes les circumstàncies relacionades amb l'incident que s'acaba de produir, sol·licito la nul·litat del judici.</p>

			<p>occurred at this time, I move for a mistrial.</p> <p>J: Your motion is granted. Foreman and ladies and gentlemen of the jury it's the right of defense counsel to make the motion for a mistrial, which the court has just granted.</p>	<p>J: S'admet la petició.</p> <p>Senyor president, senyores i senyors del jurat, la defensa té el dret de demanar la nul·litat del judici (...) (inintel.)</p>
28	01:34:11	POLICIA	P: One for the detectives, lieutenant.	P: Un pels inspectors, tinent.

8.2 Fitxa de la pel·lícula *Michael Clayton*

Títol: Michael Clayton

Director: Tony Gilroy

Guió: Tony Gilroy

Actors: George Clooney, Tom Wilkinson, Tilda Swinton, Sydney Pollack

Any: 2007

País: EUA

Productora: Samuels Media i Castle Rock Entertainment

Fitxa de doblatge en català

Estudi: Sonoblok (Barcelona)

Director de doblatge: Quim Roca

Traducció: Joan Mateu Besançon

Ajust: N/D

Fitxa de doblatge en espanyol

Estudi: Sonoblok (Barcelona)

Director de doblatge: Antonio Lara

Traducció: Sally Templer

Ajust: Antonio Lara

Sinopsi:

Michael Clayton treballa per a un famós bufet de Nova York, tot i que no hi exerceix d'advocat. La seva especialitat és arreglar els problemes de la forma més neta i ràpida possible. No és ni policia ni advocat, sinó la perfecta mescla entre ambdós: el gos guardià, el company fidel que sempre obedeix i mai no pregunta. La vida de Michael trontolla quan el seu millor amic dins del bufet, Arthur Edens, que durant sis anys ha defensat els interessos d'Agtek, una important multinacional agroquímica, descobreix que un producte de la companyia ha provocat la intoxicació de centenars de grangers. El comportament d'Arthur posarà en perill d'estabilitat i els interessos tant del bufet com de la poderosa multinacional. Michael es veu atrapat entre la lleialtat cap al seu amic i el compliment del seu deure. Però quan Arthur mor en circumstàncies estranyes, Michael sap que la lleialtat té un límit, i decideix destapar tot l'assumpte.

Fragments seleccionats²⁵:

²⁵ Els codis de temps emprats corresponen als del DVD comercialitzat a Espanya, que inclou la versió original en anglès, i les versions doblades al català i a l'espanyol.

Nº frag.	Codi de temps	Personatge	V.O. anglesa	V. D. català
1	00:03:28	REPORTERA MARTY	R: "Marty, hi, it's Bridget Klein. Look, we're going with a story tomorrow about a settlement in the U/North defoliant case. You want to comment?" M: The case you're referring to, is now, as it has been for the past six years, pending and unresolved. Until our client has their day in court or the plaintiffs come to their senses and drop the suit, I'll have nothing of value to tell you.	R: "Hola, sóc la Bridget Klein. Demà publicarem un article sobre l'acord en el cas del defoliant de la U/North. Vol fer alguna declaració?" M: Aquest cas que diu vostè està com fa sis anys, pendent i sense resoldre. Fins que el client no s'hagi pogut defensar al jutjat, o els demandants no entrin en raó i retirin la demanda, no li podré dir res.
2	09:16	MICHAEL	A trial lawyer. Somebody that can see this all the way through.	Un processalista. Un advocat que porti tot el cas.
3	21:22	MICHAEL WENDY	M: They charged him? W: Reckless endangerment.	M: L'han acusat? W: Sí, d'imprudència temerària.
4	21:35	MICHAEL EVAN	M: If she calls INS directly she's gonna get nowhere . (...) It's	M: Si truca directament a Immigració, no en treurà res. (...) Allò és un merder, Evan.

			<p>retail, Evan, it's like DMV over there, unless they get a call from a District Supervisor, then nobody moves.</p> <p>E: But your guy can do that?</p> <p>M: He's a former Commissioner.</p>	<p>És com allà on donen els carnets. Si no els truca el supervisor del districte, allà no es mou ningú.</p> <p>E: El teu contacte ho pot aconseguir?</p> <p>M: Havia sigut un alt càrrec.</p>
5	23:34	KAREN	<p>K: As general counsel, what I do – what our in-house department does – is to analyze the dimension of the problem or the opportunity, to determine the jurisdiction, and to outsource our business to those firms and talent that we think can help us the most.</p>	<p>K: Com a assessora legal, el que faig... el que fa el departament legal és analitzar la dimensió del problema o de l'oportunitat, per determinar-ne la jurisdicció, i per externalitzar la feina a una selecció d'empreses i de professionals.</p>
6	25:30	BARRY	<p>B: Arthur Edens just stripped down naked in a deposition room in Milwaukee</p>	<p>B: L'Arthur Edens s'ha despullat en una sala de declaracions de Milwaukee.</p>
7	26:42	ARTHUR	<p>A: Six years, Michael! Six years I've absorbed this poison! Four hundred depositions, a hundred motions, five changes</p>	<p>A: Sis anys, Michael. Sis anys absorbint aquest verí. Quatre-centes declaracions, cent peticions, cinc canvis de tribunal, vuitanta-cinc mil documents per la recepció a</p>

			of venue, eighty-four thousand documents in discovery! Six years of scheming, of stalling and screaming and... what have I got? I've spent twelve percent of my life defending the reputation of a deadly weedkiller!	prova. Sis anys d'intrigues, d'impediments i d'insistència, i què n'he tret? He passat el 12% de la meua vida defensant la reputació d'un herbicida mortal.
8	28:51	ARTHUR	A: You are the Senior Litigating Partner at one of the largest, most respected law firms in the world. You are a legend.	A: Ets el primer advocat processalista d'un dels bufets més grans i respectats del món. Ets una llegenda.
9	31:30	MAUDE	M: (...) '82 through '86 he's an ADA with the Queens District Attorney's Office. 1986 he's with a Joint Manhattan Queens Organized Crime Task Force. (...) He's listed as "Special Counsel." Says he specializes in Wills and Trusts.	M: Del 82 al 86 va fer d'ajudant de fiscal del districte de Queens. Al 86 va entrar al grup conjunt Manhattan Queens de lluita contra el crim organitzat. I l'any 90 va entrar a Kenner, Bach & Ledeen (...) Hi fa d'assessor especial. Està especialitzat en testaments.
10	35:48	KAREN	K: This is a three-billion dollar class-action lawsuit (...)	K: Parlem d'una acció popular de tres-mil milions de dòlars.
11	43:35	MARTY	M: We've got six hundred lawyers in this	M: Tenim sis-cents advocats en aquest bufet. Busquem el

			place. Why don't we find out which one of them knows the most about psychiatric commitment statutes?	més expert en legislació sobre ingressos psiquiàtrics.
12	58:08	ARTHUR	A: Michael, I have great affection for you, and you lead a very rich and interesting life, but you're a bagman not an attorney. If your intention was to have me committed, you should've kept me in Wisconsin where the arrest report, the videotape, the eyewitness accounts of my inappropriate behavior would have had jurisdictional relevance. I have no criminal record in the State of New York and the single determining criteria for involuntary incarceration is danger: "Is the defendant a danger to himself or others." You think you've got the horses for that? Well, good luck and God bless. But I'll tell you this, the last place you want to see me is in court.	A: Michael, sento un gran afecte, per tu, i tens una vida molt rica i interessant, però ets un esbirro, no un advocat. Si tenies la intenció d'ingressar-me, m'havies de retenir a Wisconsin, on l'informe de la policia, la gravació i els testimonis oculars del meu comportament inadequat haurien pogut servir en un judici. Jo no tinc antecedents a l'Estat de Nova York. I l'únic criteri determinant per a un ingrés involuntari és el perill: "Que el subjecte sigui un perill per a ell mateix o per a altres". Tu creus que em podries fer tancar? Prova-ho, i ja ho veuràs. Però sàpigues una cosa: al lloc on puc fer més mal, és al jutjat.

13	1:41:25	KAREN	<p>K: Over the past several months we'd gotten word that the plaintiffs were growing impatient and were in the process of revising their settlement numbers. We'd also learned that the plaintiffs' attorney fees were capped at thirty-two percent up to four hundred million dollars, above which their fees dropped to twenty-four percent. So we knew that there would be this motivational dead zone for them, in the middle there. Finally, our finance team informed us that they had run the numbers and that the tax benefit, provided that we bring the settlement in under six-hundred million and within this fiscal year -- that the write-off on this settlement would essentially pay for itself.</p> <p>The package that you have before you represents, in my judgement, the strongest possible position for our</p>	<p>K: Des de fa uns quants mesos, hem pogut saber que els demandants estaven impacients i que estaven disposats a revisar l'import de les indemnitzacions. També hem sabut que els honoraris dels seus advocats tenien un màxim del 32% fins a 400 milions de dòlars. Per sobre d'això, es reduïen fins al 24%. I per això, sabíem que tindrien motius per tancar un acord a la zona del mig. I a més, el nostre equip financer ens ha informat que havia fet números i que, gràcies als beneficis fiscals, si les indemnitzacions eren inferiors a 600 milions i es pagaven en aquest exercici, la despesa de les indemnitzacions resultaria pràcticament zero. (...) L'oferta que tenen davant seu representa, segons el meu criteri, la posició més forta en què es pot situar la nostra empresa en aquestes circumstàncies. I com a assessora legal, jo els recomano que la proposta sigui acceptada.</p>
----	---------	-------	---	---

			company under the circumstances. And as Chief Counsel it is my recommendation that the proposal be confirmed.	
14	1:43:49	KAREN	This is a cut-and-dried case of attorney-client privilege...	És una violació del secret professional.
15	1:44:06	MICHAEL	Don't you know who I am? I'm a fixer! I'm a bagman! I do everything from shoplifting housewives to bent congressmen and you're gonna kill me? What do you need, Karen? Lay it on me. You want a carry permit? You want a heads-up on an insider trading subpoena?	Que no sap que jo sóc el de la feina bruta? Sóc un esbirro! Porto temes com senyores que roben o polítics pervertits i volia matar-me? Què necessita, Karen? Demani-ho. Vol un permís d'armes? Que l'avisí si l'han d'acusar d'ús d'informació privilegiada?

8.3 Fitxa de la pel·lícula *Més enllà del dubte*

Títol: Més enllà del dubte (Beyond a reasonable doubt)

Director: Peter Hyams

Guió: Peter Hyams

Actors: Jess Metcalfe, Michael Douglas, Amber Tamblyn

Any: 2009

País: EUA

Productora: Foresight Unlimited, Autonomous Films, Signature Entertainment

Fitxa de doblatge en català: no disponible.

Primera emissió a TV3: 5/11/2010.

Fitxa de doblatge en espanyol

Estudi: QT Lever (Barcelona)

Director de doblatge: Míriam Guilimany

Traducció: Marco Forreiter

Ajust: Reyes Serrano

Sinopsi:

C.J. Nichols és un periodista jove i ambiciós que està disposat a tot per demostrar que el fiscal del districte Mark Hunter, que aspira a ser escollit governador, condemna els acusats basant-se en proves forenses falses que ell mateix ha fet col·locar als escenaris dels crims. Amb la col·laboració d'un col·lega, Nichols decideix parar una trampa al fiscal involucrant-se ell mateix en un assassinat i fent que totes les proves apuntin cap a ell. Només l'ajudant del fiscal, l'Ella, podrà demostrar la seva innocència.

Fragments seleccionats²⁶:

²⁶ Els codis de temps emprats corresponen als del DVD comercialitzat a Espanya, que inclou la versió original en anglès, i les versions doblades al català i a l'espanyol.

Nº frag.	Codi de temps	Personatge	V.O. anglesa	V. D. català
1	00:03:53	HUNTER	<p>Now the defense would like to tell you that our whole case is circumstantial. There is no eyewitness, no ballistic match, no alibi. (...)</p> <p>The defense can also explain why Mr. Benson ran from the scene of the crime when the police came to his back door. (...)</p> <p>This cigarette butt with Andre Benson's DNA all over it was found at the scene of the crime lying right next to the deceased. Now you have heard the expert testimony of the crime lab. (...) Now if you're willing to take that bet, then I don't want to be your district attorney. (...)</p>	<p>La defensa els dirà que el cas es basa en suposicions. Que no hi ha testimonis, ni proves balístiques, ni una coartada (...).</p> <p>La defensa també els justificarà per què el sr. Benson va fugir quan la policia va arribar per sorpresa. (...)</p> <p>Una burilla analitzada en el laboratori té l'ADN de l'Andre Benson, només d'ell, i la van trobar a l'escenari del crim, tirada al costat del cosa de la víctima.</p> <p>Ja han sentit el testimoni de l'expert del laboratori. (...)</p> <p>Si estan disposats a assumir aquest risc, més em valdria dimitir com a fiscal del districte (...)</p>
2	00:09:28	CJ	<p>District Attorney Mark Hunter is faking forensic evidence to get convictions in murder trials.</p>	<p>El fiscal està falsejant proves forenses per obtenir condemnes en judicis per assassinat.</p>

3	00:09:46	CJ	<p>Three years ago, Hunter lost a string of cases. Now that's not something a district attorney is supposed to do. And then badda-bing, 17 murder convictions in a row. (...) It's the crime scene photo from the Andre Benson case.(...) There was no footprint match, no fiber match, no trace that Andre Benson was even there, except for this cigarette butt.</p>	<p>Fa tres anys, en Hunter va perdre uns quants casos. Això no és el que espera la gent d'un fiscal del districte. I... tatxan, disset condemnes per assassinat (...).</p> <p>Són fotos del crim del cas de l'Andre Benson. (...)</p> <p>No hi havia ni empremtes, ni fibres, cap prova que en Benson hagués estat allà, tret d'aquesta burilla.</p>
4	00:10:32	CJ	<p>The detective on the left, one Anthony Merchant. Now before Hunter joined the DA's office, he was a police detective and his partner for many of those years was none other than Detective Lieutenant Anthony Merchant.</p>	<p>El detectiu de l'esquerra és un tal Anthony Merchant. Abans d'entrar a la Fiscalia del Districte, en Hunter era detectiu i el seu company durant molts anys no era altre que el tinent detectiu Anthony Merchant.</p>
5	00:10:59	CJ	<p>All of these 17 convictions were decided by DNA evidence. In each case the lead detective was none other than Anthony Merchant.</p>	<p>En els disset casos, va aconseguir la condemna presentant proves d'ADN. I en cada cas, el detectiu en cap casualment era l'Anthony Merchant.</p>

6	00:22:51	CJ	<p>The murder of some anonymous person, okay? Some junkie or hooker where the cops have no suspect and they really don't give a shit. And there's got to be some vague physical evidence like a tire track or a footprint. Not a lot. And it's got to happen when I have no alibi. (...)</p> <p>I can't have an alibi 'cause that's when we plant the circumstantial evidence.</p>	<p>L'assassinat d'alguna persona anònima. Sí, d'un ionqui o d'una prostituta, on la poli no sospiti de ningú i tant se'ls en foti. Ens aniria bé que hi hagués una prova física imprecisa, com marques de pneumàtics o petjades, poca cosa. I resultarà que jo no tinc coartada. (...)</p> <p>Importarà després que hàgim col·locat les proves circumstancials.</p>
7	00:23:41	CJ	<p>He'll arrest me, he'll indict me and he'll put me on trial.</p>	<p>Em farà detenir, m'acusarà i aniré a judici.</p>
8	00:24:45	CJ	<p>Do you really think the DA's office is gonna want to prosecute us after this thing breaks?</p>	<p>Creus que la fiscalia del districte ens voldrà processar després d'aquesta revelació?</p>
9	00:25:50	HUNTER	<p>HU: Thought maybe the best way to prepare is sit here in the courtroom alone, huh? That's what I did at my first trial. You know, worked for me. You see that judge's bench, that big old</p>	<p>I creus que ho prepararàs millor quedant-te sola a la sala, oi? Jo també ho vaig fer, la meva primera vegada, sí. I em va ajudar. No ho sé, veure la cadira del jutge, aquell antic emblema, la bandera, la tribuna del jurat. Penses "ostres, això imposa.</p>

			fancy seal, the flag, the jury box and you go, "Whoa. This is big. This is really big stuff. "	Hi passen coses importants. I és veritat".
10	00:28:18	CJ BEN	CJ: Got any leads? I: Got a witness. Fella over there saw the whole thing. Or at least his dog did. It bit the perp. CJ: Any physical evidence? I: Got a pretty good footprint.	CJ: Alguna pista? I: Tinc un testimoni. Un home que ho va veure tot. O almenys el seu gos. Va mossegar l'autor. CJ: I proves físiques? I: Una empremta de sabata.
11	00:31:10	COREY	Lots of arrests for solicitation, some for drugs.	Arrestada molts cops per prostitució, algunes per droga.
12	00:37:45	BEN	This smells like an evidence box stored next to all those other evidence boxes of unsolved homicides.	Això fa pudor de caixa de proves arxivada amb totes les caixes de proves dels homicidis sense resoldre.
13	00:45:40	CJ	It's just I sort of got arrested... more like actually arrested for DUI.	No, només ha estat com... com una detenció. Bé, en realitat ha estat això, m'han arrestat... per conduir begut.
14	00:46:20	BEN	This is a warrant to search your home. I need you to read it and	És una ordre per escorcollar la casa. Vull que la llegeixi i

			then sign it.	que la signi.
15	00:47:05	BEN MERCHANT	B: CJ Nicholas, you are under arrest for the murder of Doris Ruth Owens. (...) Anything you say can and will be used against you in a court of law. You have the right to an attorney. If you cannot afford one, one will... M: I'm sure Mr. Nicholas understands his Miranda rights.	B: CJ Nicholas, queda detingut per l'assassinat de la Doris Ruth Owens. (...) Tot el que digui podrà ser utilitzat en contra seu en un tribunal. Té dret a un advocat. Si no se'n pot pagar cap, se li assignarà... M: Estic segur que el senyor Nicholas coneix bé els seus drets.
16	00:45:25	MERCHANT	Thank you very much, Detective Nickerson. I'll take it from here.	Gràcies per tot, Detectiu. Ja me n'encarrego jo.
17	00:49:36	REPORTER 1 REPORTER 2 REPORTERA 3	R1: After two days of jury selection, the murder trial of Channel 8's CJ Nicholas begins this morning in what promises to be the most... R2: District Attorney	R1: Un cop triat el jurat, el judici per assassinat contra en CJ Nicholas comença aquest matí i promet ser dels més interessants per a l'opinió pública...

			<p>Mark Hunter will deliver his opening arguments in what is expected...</p> <p>R3: ...the most anticipated murder trials in a long time, television reporter CJ Nicholas is scheduled to be here in just a moment.</p>	<p>R2: El Fiscal del Districte Mark Hunter obrirà el judici exposant les bases de l'acusació...</p> <p>R3: ... un dels judicis que ha despertat més expectació dels darrers temps, el reporter de televisió CJ Nicholas s'enfronta a una acusació per assassinat.</p>
18	00:50:39	<p>ALGUTZIR</p> <p>JUTGESSA</p> <p>HUNTER</p> <p>GARY</p>	<p>A: All rise. Oyez oyez oyez. Section 4 of the Honorable First Judicial District Court in and for the State of Louisiana, Parish of Caddo, is open and pursuant to adjournment, God save the state and this honorable court. Order and silence are commanded under penalty of the law. Please be seated.</p> <p>J: Are the people ready?</p> <p>H: We are, Your Honor.</p> <p>J: Is the defense ready?</p> <p>G: Defense is ready,</p>	<p>A: Tothom dret.</p> <p>Queda oberta la Secció 4ª presidida per l'Honorable Tribunal de Justícia de Districte al municipi de Caddo de l'Estat de Louisiana. Que Déu protegeixi el nostre Estat i també aquest honorable tribunal. Es prega ordre i silenci sota la pena prevista per la llei. Poden seure, sisplau.</p> <p>J: L'acusació està preparada?</p> <p>H: Sí, senyoria.</p> <p>J: La defensa està preparada?</p> <p>G: Sí, senyoria.</p>

			<p>Your Honor.</p> <p>J: Then we'll begin with our opening statements. Mr. Hunter.</p>	<p>J: Comencem amb l'exposició de l'acusació. Senyor Hunter.</p>
19	00:52:10	HUNTER	<p>Dr. Romans, I'd like you to take a look at this knife previously entered as People's Exhibit C. This was taken from the defendant's apartment. Could that be the murder weapon?</p>	<p>Dr. Romans, vull que doni un cop d'ull a aquesta navalla classificada com a Prova C de l'acusació. La van trobar al pis de l'acusat. Podria ser l'arma del delictes?</p>
20	00:52:42	HUNTER GARY	<p>I have no more questions. Thank you, Dr. Romans. Your witness.</p> <p>(...)</p> <p>G: Thank you. No further questions.</p>	<p>No tinc més preguntes, gràcies Dr. Romans. El testimoni és seu.</p> <p>(...)</p> <p>G: Gràcies. No tinc més preguntes.</p>
21	00:54:28	GARY	<p>So in fact, would it be fair to say that there is no direct forensic evidence whatsoever connecting my client to this crime?</p>	<p>En definitiva, seria correcte afirmar que no existeix cap prova forense que relacioni directament el meu client amb aquest crim?</p>
22	00:55:58	HUNTER	<p>H: Now would you please tell the court what you found on the</p>	<p>H: Vol dir al tribunal què ha trobat en els pantalons de l'acusat?</p>

		<p>EXPERT FORENSE</p> <p>JUTGESSA</p> <p>GARY</p>	<p>defendant's pants?</p> <p>EF: On request of the DA's office, we retested the defendant's clothing.</p> <p>H: And what did you find on it?</p> <p>EF: We found small traces of blood on the seams of his sweatpants. We missed it the first time. It happens.</p> <p>G: You Honor, we were given no prior notice of this testimony.</p> <p>H: Judge, we only discovered this evidence yesterday.</p> <p>J: I'll allow it. Don't worry, Counselor. I'll give you time to examine this evidence.</p>	<p>EF: A petició de la fiscalia, hem tornat a examinar la roba de l'acusat.</p> <p>H: I què han trobat?</p> <p>EF: Hem trobat petites restes de sang a la costura dels pantalons. A la primera inspecció se'ns va escapar. Ja passa, de vegades.</p> <p>G: Senyoria, la defensa no estava al corrent d'aquesta inspecció.</p> <p>H: Senyoria, no vam conèixer els resultats fins ahir.</p> <p>J: S'accepta. Tranquil, advocat. Li concediré temps per a estudiar aquesta prova.</p>
23	1:02:20	<p>GARY</p> <p>JUTGESSA</p>	<p>G: Your Honor, we're expecting the appearance of a rebuttal witness.</p> <p>(...)</p> <p>Your Honor, the defense requests a continuance at this</p>	<p>G: Senyoria, estem esperant que arribi un testimoni clau.</p> <p>(...)</p> <p>Senyoria, la defensa sol·licita un ajornament per tal de poder examinar la nova prova forense de l'acusació.</p>

			<p>time so we can examine the prosecution's new forensic evidence.</p> <p>J: Motion granted. (...) Court adjourned.</p>	<p>J: Concedit. (...) S'ajorna la sessió.</p>
24	1:03:03	<p>JUTGESSA</p> <p>GARY</p> <p>ALGUTZIR</p> <p>CJ</p>	<p>J: Counselor, is the defense ready to continue?</p> <p>G: We are, Your Honor. The defense calls CJ Nicholas.</p> <p>A: Raise your right hand. Do you solemnly swear to tell the truth, the whole truth and nothing but the truth, so help you God?</p> <p>CJ: I do.</p> <p>A: Be seated.</p>	<p>J: Advocat, la defensa està a punt per continuar?</p> <p>G: Sí, senyoria. La defensa crida en CJ Nicholas.</p> <p>A: Aixequi la mà dreta. Jura dir la veritat, tota la veritat i res més que la veritat, amb l'ajuda de Déu?</p> <p>CJ: Ho juro.</p> <p>A: Segui.</p>
25	1:03:52	<p>CG</p> <p>HUNTER</p>	<p>CJ: I was working on a story about the DA's office planting forensic evidence in murder trials in order to obtain guilty verdicts.</p> <p>H: Your Honor, that is an outrageous statement.</p>	<p>CJ: Treballava en un reportatge sobre la manipulació de proves per part de l'oficina del fiscal per obtenir veredictes de culpabilitat.</p> <p>H: Senyoria, aquesta declaració és un ultratge.</p>

26	1:04:29	<p>HUNTER</p> <p>GARY</p> <p>JUTGESSA</p>	<p>H: They are trying to create a jury nullification so you'll call for a mistrial because they know they're going to lose. You cannot allow them to present this ridiculous defense.</p> <p>G: The prosecution opened the door, Your Honor, by introducing last minute forensic evidence. My client is on trial for his life. He should be given every latitude.</p> <p>(...)</p> <p>J: Oh, there will be no mistrial. There will be a contempt of court citation for you, Mr. Spota, if your proof turns out to be not proof.</p>	<p>H: Intenta confondre el jurat i el tribunal per tal que declari nul el judici, perquè saben que ho tenen tot perdut. Senyoria, no permeti que continuïn amb aquesta estratègia ridícula.</p> <p>G: L'acusació ha obert la porta, senyoria, aportant una prova forense d'última hora. El meu client s'enfronta a la pena capital. No troba que s'hauria de poder explicar?</p> <p>(...)</p> <p>J: No aconseguirà que s'anul·li el judici. El que aconseguirà serà una citació per desacatament al tribunal, senyor Spota, si la prova referida finalment no és cap prova.</p>
27	1:05:46	GARY	<p>So you're saying because the DA's case was purely circumstantial, he planted the evidence to tie you to the murder scene?</p> <p>(...)</p>	<p>Està dient que com que el fiscal només comptava amb proves circumstancials, va aportar una prova falsa per tal d'implicar-lo en el crim?</p> <p>(...)</p> <p>No tinc més preguntes,</p>

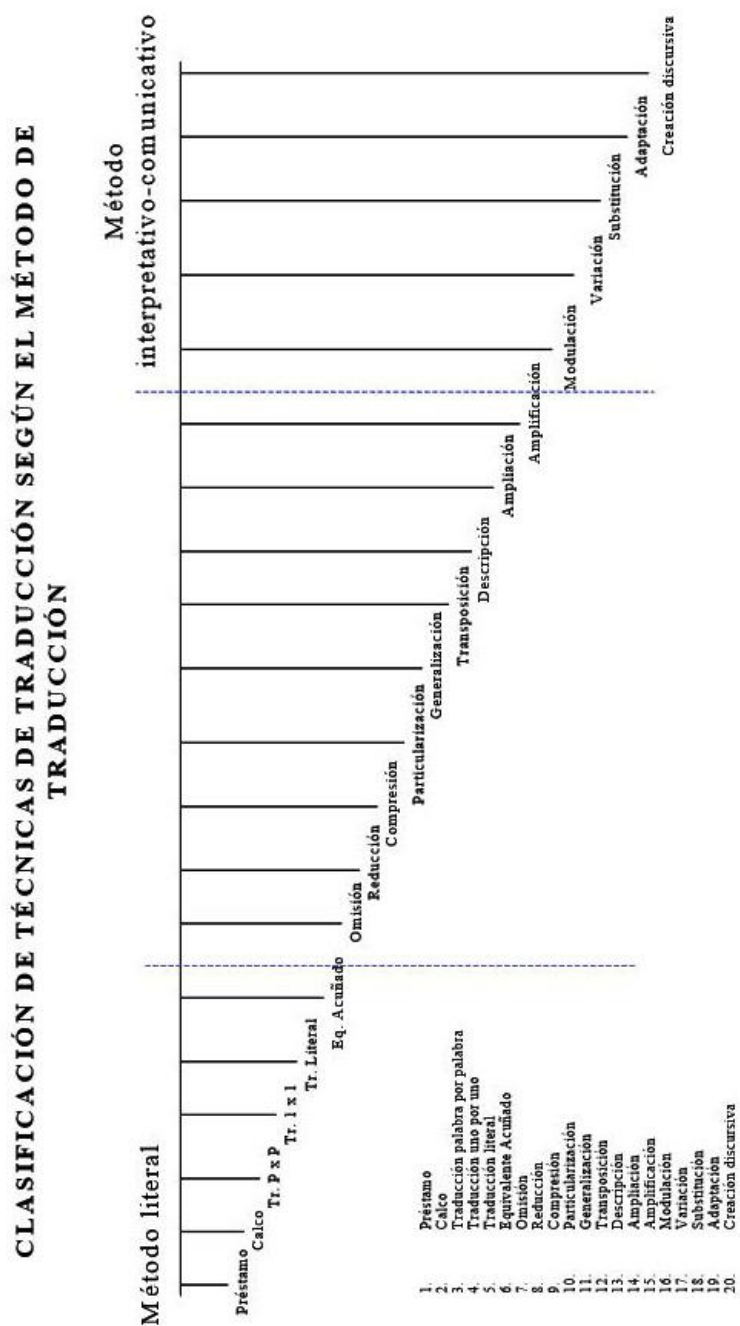
			No further questions, Your Honor.	senyoria.
28	1:06:10	HUNTER	That's the proof that I'm a calculating dishonest man? Not to mention a felon?	Aquesta és la prova que demostra que sóc calculador i corrupte? I un delinqüent, no cal dir-ho.
29	1:08:42	REPORTER 1 REPORTER 2 REPORTER 3	R1: Despite the sensational claims made by the defense, CJ Nicholas was found guilty today of first-degree murder. R2: It took the jury less than five hours to return a verdict of guilty in the murder trial of Channel 8's CJ Nicholas. R3: Sentencing is next week. DA Hunter said that the state will seek the death penalty due to the viciousness of the crime.	R1: A pesar dels sorprenents arguments de la defensa, en CJ Nicholas ha estat declarat culpable d'assassinat en primer grau. R2: El jurat ha trigat menys de cinc hores a arribar a un veredicte de culpabilitat en el judici per assassinat contra en CJ Nicholas (...). R3: La sentència serà ferma la setmana vinent. Hunter, el fiscal del districte, ha dit que demanarà la pena de mort per l'acarnissament amb què es va cometre el crim.
30	1:10:30	PRESENTADOR A	Death by lethal injection... that was the sentence handed down by the jury in the CJ Nicholas murder trial, the verdict in the penalty phase of the trial. Nicholas, when asked if he had	Mort per injecció letal. Ja coneixem la sentència del jurat que després d'emetre un veredicte de culpabilitat ha condemnat a la pena de mort CJ Nicholas. Quan han preguntat a Nicholas si tenia res a dir, ha reiterat la seva innocència i ha assegurat

			<p>anything to say, maintained his innocence and said that the real facts would someday be revealed.</p> <p>Nicholas was driven from the court directly to death row at the Louisiana State Prison where he will live in complete isolation for up to 20 hours a day until his appeal process is exhausted.</p>	<p>que algun dia se sabrà la veritat. A Nicholas l'han traslladat directament des de la sala al corredor de la mort a la presó de l'Estat de Louisiana, on viurà en aïllament complet les 24 hores del dia fins que exhaureixi el termini de la seva apel·lació.</p>
31	1:19:58	<p>ELLA</p> <p>DANIELLE</p>	<p>E: Well, it's kind of delicate, but I need to speak to an expert in digital imagery.</p> <p>D: You mean digital forensics?</p>	<p>E: És molt delicat, però he de parlar amb un expert en imatge digital.</p> <p>D: Sobre material forense?</p>
32	1:20:55	<p>ELLA</p>	<p>We're doing an in-house study on how crime scene evidence, specifically photos, are archived by both the state and local police departments(...)</p>	<p>Estem fent un estudi intern sobre com s'arxiven les proves, especialment les fotos, tant per part de la policia local com de l'estatal (...)</p>
33	1:22:02	<p>SARGENT</p> <p>DANIELLE</p>	<p>SG: Evidence Sergeant Gilbert.</p> <p>D: This is Colletti from</p>	<p>SG: Proves, Sargent Gilbert.</p> <p>D: Sargent, sóc Colletti, d'Homicidis.</p>

			Major Crime.	
36	1:30:05	REPORTER REPORTERA	<p>R: In an incredible turn of events, District Attorney Mark Hunter was arrested and charged with the falsifying of evidence in the murder trial of Andre Benson causing a mistrial in that case and 17 others, including the trial of Channel 8 reporter CJ Nicholas. Hunter was taken to the county jail and booked this afternoon. Bail is pending.</p> <p>Harold Rice, who is now the acting district attorney, said that his office has to review the Nicholas trial along with the others because all DNA evidence in these trials is now suspect.</p> <p>Rice said that he has serious doubts that there was enough evidence to retry Nicholas as the case was circumstantial and not that strong without the DNA evidence. As a result, he saw no</p>	<p>R: En aquesta increïble sèrie de successos, ha estat detingut el Fiscal del Districte Mark Hunter. Se l'acusa d'haver falsificat les proves en el judici d'Andre Benson, i també d'haver-ho fet en 17 judicis més, entre els quals s'inclou el cas del reporter del canal 8, CJ Nicholas. Mark Hunter ha ingressat aquesta tarda a la presó del comtat. Encara no se n'ha fixat la fiança.</p> <p>Harold Rice, l'actual fiscal del districte en funcions, ha dit que la fiscalia revisarà el cas de Nicholas i tota la resta perquè no hi ha la certesa que les anàlisis d'ADN siguin del tot fiables.</p> <p>Rice ha afirmat que té seriosos dubtes que hi hagi proves suficients per tornar a processar Nicholas, ja que el cas era poc clar i basat en suposicions sense la prova d'ADN. Així doncs, no hi ha prou raons per retenir-lo a la</p>

			reason to keep him in prison.	presó.
37	1:34:57	ELLA	<p>And after you're acquitted they can't try you again because of double jeopardy.</p> <p>(...)</p> <p>There's just one little glitch in your plan. You weren't acquitted. They declared a mistrial. So once they make the connection between you and Owens they'll have enough evidence to convict you.</p>	<p>I un cop absolt ja no et poden tornar a jutjar pel mateix crim.</p> <p>(...)</p> <p>Només hi ha un petit error en el teu pla. Que no t'han absolt. Han declarat nul el judici. Si descobreixen la teva relació amb la Ruth Owens, tenen prou proves per condemnar-te.</p>

8.4 Annex: classificació de les tècniques de traducció segons el mètode de traducció²⁷

27 Extret de Martí Ferriol (2006: 114-115). En aquest treball s'ha treballat amb una adaptació.